

TILSTÅELSESRABATT

Lov, teori og praksis rundt straffeloven 2005 § 78 bokstav f
(§ 59 annet ledd i straffeloven av 1902)

Kandidatnr:127632

Leveringsfrist: 10. desember 2008

Til sammen 14997 ord

09.12.2008

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	PRESENTASJON AV TEMAET OG AVGRENSNING AV OPPGAVEN	1
1.2	BEGREPSAVKLARINGER.....	1
1.3	RETTSKILDER OG METODE	2
1.4	FREMSTILLINGEN VIDERE.....	2
<u>2</u>	<u>HISTORIKK</u>	<u>4</u>
2.1	INNLEDNING	4
2.2	RETTSTILSTANDEN FØR STRAFFELOVEN § 59 BLE ENDRET.....	4
2.3	RETTSTILSTANDEN ETTER LOVENDRINGEN I 2001	6
<u>3</u>	<u>LEGISLATIVE HENSYN</u>	<u>8</u>
3.1	INNLEDNING	8
3.2	KRIMINALPOLITISKE HENSYN	8
3.3	HENSYNET TIL FORNÆRMEDE OG PÅRØRENDE.....	9
3.4	PROSESSØKONOMISKE HENSYN.....	10
3.5	HENSYNET TIL SAKENS OPPKLARING.....	11
3.6	MOTHENSYN	12
<u>4</u>	<u>STRAFFELOVEN 2005 § 78 BOKSTAV F</u>	<u>14</u>
4.1	INNLEDNING	14
4.2	HAR SIKTEDE AVGITT EN ”UFORBEHOLDEN TILSTÅELSE”	14
4.3	”I VESENTLIG GRAD BIDRATT TIL OPPKLARING AV ANDRE LOVBRUDD	16
4.4	”SKAL DET I FORMILDENDE RETNING ISÆR TAS I BETRAKTNING”	20
<u>5</u>	<u>VURDERINGEN AV OM RABATT SKAL GIS</u>	<u>22</u>
5.1	INNLEDNING	22
5.2	BETYDNING FOR OFFER OG/ELLER PÅRØRENDE	22
5.2.1	INNLEDNING	22

5.2.2 SEDELIGHETSFORBRYTELSE	23
5.2.3 VOLDSFORBRYTELSE	26
5.3 TIDSPUNKTET FOR AVGIVELSE AV TILSTÅELSE	27
5.4 PROSESSØKONOMISK BETYDNING	28
5.5 BIDRAR TIL OPPKLARING AV SAKEN	29
5.6 TILSTÅELSE ELLER FORKLARING SOM ER NØDVENDIG FOR DOMFELLEELSE	30
5.7 TILSTÅELSE SOM KOMMER FØR SIKTEDE VET OM POLITIET HAR NOK BEVIS	31
5.8 TILSTÅELSE SOM OMFATTER FORHOLD UTOVER DET POLITIET KJENTE TIL	32
5.9 TILSTÅELSE NÅR GJERNINGSMANNEN SELV MELDER FRA OM ET STRAFFBART FORHOLD	32
5.10 TILSTÅELSE SOM OMFATTER DELER AV DET STRAFFBARE FORHOLD	33
5.11 TILSTÅELSE SOM KOMMER ETTER Å HA BLITT KONFRONTERT MED BEVIS	34
5.12 TILBAKEKALL ELLER ENDRING AV TILSTÅELSE ELLER FORKLARING	34
5.13 TILSTÅELSE ETTER AVTALE MELLOM SIKTEDE OG PÅTALEMYNDIGHETEN	35
<u>6 RABATTENS STØRRELSE OG SYNLIGGJØRING AV DENNE</u>	<u>37</u>
6.1 HVILKEN RABATT KAN GIS	37
6.2 HVILKEN FORM FOR RABATT GIS I PRAKSIS	39
6.3 SYNLIGGJØRING AV RABATTEN	40
6.3.1 DOMSTOLADMINISTRASJONENS UNDERSØKELSER	40
6.3.2 ER ØNSKET EFFEKT OPPNÅDD?	41
6.3.3 HVILKE TILTAK MÅ TIL FOR Å OPPNÅ ØNSKET EFFEKT	42
6.3.3.1 Andre lovendringer	42
6.3.3.2 Politiet og påtalemyndighetens rolle	43
<u>7 "NOKAS- SAKEN "</u>	<u>45</u>
7.1 INNLEDNING	45
7.2 DOM I TINGRETTE	45
7.3 DOM I LAGMANNSRETTE	46
7.4 DOM I HØYESTERETT	49
7.5 BETYDNINGEN AV DOMMENE	53
<u>8 NOEN AKTUELLE PROBLEMSTILLINGER</u>	<u>55</u>

9	<u>KILDEHENVISNINGER</u>	<u>58</u>
9.1	LOVREGISTER.....	58
9.2	DOMSREGISTER	59
9.3	FORARBEIDER.....	62
9.4	LITTERATURLISTE.....	63
9.3.1	JURIDISK LITTERATUR	63
9.3.2	ARTIKLER OG PUBLIKASJONER.....	63
9.3.3	ELEKTRONISKE DOKUMENTER:	64
10	<u>LISTER OVER TABELLER, FIGURER M V.....</u>	<u>66</u>

1 Innledning

1.1 Presentasjon av temaet og avgrensning av oppgaven

Tema for oppgaven er som tittelen tilsier, *tilståelsesrabatt*. Det innebærer en redegjørelse for lov, teori og praksis rundt straffeloven 2005 § 78 bokstav f (straffeloven 1902 § 59 annet ledd). Siden vi snart får ny straffelov vil det være lite hensiktsmessig med en fremstilling rundt straffeloven av 1902. Målet for oppgaven er derfor å få avklart rettstilstanden rundt den nye regelen i straffeloven 2005 når denne trer i kraft.

Det har vært mye fokus på tilståelsesrabatt i media den siste tiden, slik at temaet er i høyeste grad aktuelt. Særlig interessant er størrelsen på rabatten som gis ved tilståelser og forklaringer som bidrar til oppklaring, og den økende tendens til fokusering på strafferabatten som domstolene har bidratt til de siste årene.

Oppgaven avgrenses mot problemstillingen rundt "*plea bargaining*". Videre avgrenses oppgaven mot problemstillingen rundt EMK art.6 og vernet mot selvinkriminering. Det vil bli for omfattende å gå nærmere inn på disse her.

Oppgavens plassering i et rettslig perspektiv er innenfor reaksjonslæren, som er en del av strafferetten. I tillegg får tilståelser og forklaringer som i vesentlig grad bidrar til oppklaring av andre lovbrudd konsekvenser som gjør at man også kommer inn under straffeprosessen. Dette gjelder både i forhold til etterforskning og politiet og i forhold til behandlingen i retten.

1.2 Begrepsavklaringer

Ordet "tilståelse" vil fortrinnsvis bety "uforbeholden tilståelse" dersom ikke annet fremgår av sammenhengen.

Videre er ordet "tilståelsesrabatt" brukt om den reduksjon i straffutmålingen som blir gjort på bakgrunn av den uforbeholdne tilståelse. Ordet "strafferabatt" kan også forekomme og andre liknende uttrykk, men betydningen vil være den samme. Dette er gjort for å få litt variasjon i språket. Det vil fremgå av sammenhengen om det er tale om en reduksjon i straffen på bakgrunn av en uforbeholden tilståelse eller en forklaring som i vesentlig grad bidrar til oppklaring av andre saker.

I og med at det foreligger to straffelover å forholde seg til i fremstillingen vil det for enkelthets skyld bli referert til dem som straffeloven 1902¹ og straffeloven 2005.²

1.3 Rettskilder og metode

Oppgaven bygger i hovedsak på lovtekst, forarbeider og rettspraksis. Det er i tillegg brukt andre rettskilder som juridisk litteratur, artikler og undersøkelser, og som supplement er også enkelte artikler fra media trukket inn.

Siden det dreier seg om et område innen strafferetten hvor det foreligger utfyllende forarbeider, store mengder rettspraksis og en del juridisk litteratur osv., vil fremstillingen være bygd opp på en klassisk juridisk metode.

Utgangspunktet for drøftelsene er lovteksten, og den naturlige språklige forståelse av denne. Deretter er det søkt i forarbeidene for å presisere hensynene bak reglene, og utdype forståelsen av teksten. I tillegg er det i de fleste tilfellene vist til relevante dommer for å belyse hvordan Høyesterett gjennom rettspraksis forholder seg til problemstillingene. Det vil også bli vist til enkelte underrettsdommer.

1.4 Fremstillingen videre

I den videre fremstillingen vil jeg først kortfattet i kapittel 2 redegjøre for rettstilstanden før lovendringen i 2001 som førte til vedtaket av straffeloven 1902 § 59 annet ledd og hva lovendringen innebar, før jeg går inn på de legislative hensynene bak lovendringen i kapittel 3. I kapittel 4 går jeg inn på de leger lata når straffeloven 2005 § 78 bokstav f trår i kraft. I kapittel fem følger hvilken vekt uforbeholdne tilståelser og forklaringer som bidrar til oppklaring har, og hvordan dette gir seg utslag ved straffutmålingen. Kapittel 6 inneholder en vurdering av hvilken virkning lovendringen fra 2001 har hatt til nå i praksis, hvordan denne synliggjøres, om bestemmelsen virker etter sin hensikt, og hva som eventuelt kan gjøres for å oppnå ønsket effekt.

¹ Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) 22.mai. Nr.10 1902

² Lov om straff (straffeloven) 20. mai. Nr.28 2005

I kapittel 7 vil jeg se nærmere på NOKAS-saken.

Avslutningsvis vil jeg i kapittel 8 se på noen aktuelle problemstillinger rundt praktiseringen av tilståelsesrabatt som har dukket opp i media i det siste.

2 Historikk

2.1 Innledning

Gjennom hele 1900-tallet har vi i Norge vært skeptiske til å lovfeste generelle bestemmelser om straffutmålingen.³

Bakgrunnen for dette er i hovedsak hensynet til legalitetsprinsippet; Stortinget fastsetter gjennom lov hva som er straffbart, mens domstolene avgjør om det aktuelle forhold rammes av et straffebud og utmåler i så fall en passende straff.

I straffeloven 1902 var strafferammene i straffebudene relativt vide, med noen få unntak.⁴ Dette åpner for stor frihet for domstolens straffastsettelse. Den store friheten er imidlertid bare tilsynelatende, da den i vesentlig grad begrenses av straffutmålingstradisjonen.⁵ Domstolene må forholde seg til en rekke momenter ved straffutmålingen, både lovfestede og ulovfestede.

Det er Høyesteretts praksis som har lagt listen for straffenivået, og således også for hvilken relevans og vekt som tillegges straffutmålingsmomentene.

Før lovendringen i 2001 hadde ikke domstolene plikt til å ta hensyn til eventuelle tilståelser. Det hendte likevel at det i formildende retning ble lagt vekt på om det forelå en uforbeholden tilståelse.⁶

2.2 Rettstilstanden før straffeloven § 59 ble endret

Før lovendringen i 2001 lød Straffeloven 1902 § 59:

"Hvad i foregaaende Paragraf er bestemt, kommer ogsaa til Anvendelse paa den, som, forinden han endnu vidste sig mistænkt, har saavidt muligt og i det væsentlige forebygget Handlingens skadelige Følger eller gjenoprettet den derved forvoldte Skade eller selv angivet sig og aflagt fuldstændig Tilstaaelse."

³ Matningsdal 2002 s.573

⁴ Se for eksempel § 100, §§55-59.

⁵ Mæland 2004 s.173

⁶ Se for eksempel Rt.1979 s.1033, Rt.1980 s.48 og Rt.1990 s.1339

Paragrafen var en av få straffutmålingsregler i straffeloven. Den gjaldt for fullbyrdet forbrytelse og var en forlengelse av § 50 som gjaldt tilbaketreden fra forsøk.

Bestemmelsen åpnet for å sette straffen under det lavmål som var fastsatt i straffebudet og til en mildere straffart. Dessuten var det en viss adgang til å frifinne, jfr. § 58.⁷

For at paragrafen skulle komme til anvendelse måtte lovbyteren handle før han visste at han var mistenkt. Avgjørende var hva gjerningspersonen selv kjente til. Bestemmelsen kunne således anvendes selv om vedkommende faktisk var mistenkt, så lenge han selv ikke var klar over dette på tidspunktet for tilståelsen.

At det ikke forelå noen plikt for retten til å ta tilståelsen i betraktning ved straffutmålingen, innebar at det var opp til domstolens frie skjønn om den skulle tillegges vekt ved straffastsettelsen.

Ser man på Høyesteretts praksis fra 1990 og frem til 2000, finner man bare sjelden eksempler på at en tilståelse uttrykkelig er tillagt vekt ved straffutmålingen.⁸ På slutten av denne perioden ser man imidlertid at det blir flere eksempler på slike saker.

I en kjennelse fra 2000⁹ la Høyesterett betydelig vekt på domfeltes tilståelser. Førstvoterende uttaler at:¹⁰

"Jeg er enig med lagmannsretten i at domfeltes tilståelser i dette tilfellet bør tillegges ikke ubetydelig vekt ved straffutmålingen. Tilståelsene har her et ekstraordinært omfang, og domfelte har i sine forklaringer også uoppfordret trukket frem skjerpene omstendigheter ved ranene. Jeg legger til grunn at det er av positiv betydning for ofrene ved ranene at disse er blitt oppklart."

Og mer generelt at:

"Spørsmålet om hvilken betydning en domfelts medvirkning til sakens oppklaring skal ha ved straffutmålingen, kan komme opp i en rekke ulike sammenhenger. Noe generelt

⁷ Adgangen til straffritak gjaldt i de tilfeller hvor straffen ville blitt satt til bøter, og ved forseelser.

⁸ Ot.prp.nr.81 (1999-2000) s.47

⁹ Rt 2000 s. 31

¹⁰ Rt 2000 s. 31 på side 33

straffutmålingsprinsipp kan etter mitt syn her ikke oppstilles. Betydningen av tilståelsene vil avhenge av forbrytelsens karakter, men også av en rekke andre forhold - av både generell og konkret karakter - vil måtte trekkes inn i vurderingen."

I en dom fra 1999¹¹, som gjaldt en sedelighetsforbrytelse, fant Høyesterett ikke grunn for å skjerpe straffutmålingen fra lagmannsretten idet den blant annet la vekt på at domfelte allerede i sin første politiforklaring hadde erkjent de fleste av de forhold som han var domfelt for. Retten festet seg her ved den betydningen en tilståelse har i en slik sak i forhold til fornærmede.

Ytterligere en sak fra 1999¹² illustrerer betydningen av tilståelser før 2001 endringen. Her ble det i formildende retning lagt vekt på domfeltes tilståelser, "som i vesentlig grad har bidratt til å oppklare saken, med den følge at overgrepene ikke kan trekkes i tvil."

Dersom den siktede på annen måte enn ved å tilstå har bidratt til å oppklare straffbare forhold, kan dette også få betydning for straffutmålingen. Eksempler på at dette også er tillagt vekt før lovendringen finner vi blant annet i Rt.1994 s.73,Rt.1995 s.238, s.242 og s.1975 og Rt.2000 side 3.

Ut fra dette kan man konkludere med at lovendringen ikke har ført til noen vesentlige endringer i hvilke argumenter som er relevante ved reaksjonsfastsettelsen.

Det som er spesielt er at denne regelen om straffutmåling ble inntatt i loven, da de fleste straffutmålingsregler er ulovfestede.

2.3 Rettstilstanden etter lovendringen i 2001

Som vi ser av eksemplene over, innebærer lovendringen i stor grad bare en kodifisering av et eksisterende straffutmålingsprinsipp.

Bakgrunnen for lovendringen i 2001 var blant annet et ønske fra lovgiver om et større antall tilståelser i straffesaker.

¹¹ Rt 1999 s.1012

¹² Rt 1999 s.1895

Ved lov av 2. mars 2001 nr. 7 ble § 59 tilført et nytt annet ledd som lyder:

"Har siktede avgitt en uforbeholden tilståelse, skal retten ta dette i betraktning ved straffutmålingen. Retten kan nedsette straffen under det for handlingen bestemte lavmål og til en mildere straffart."

Dette innebærer at domstolen nå har plikt til å ta en tilståelse med i betraktningen ved straffutmålingen. Hvilken vekt den tillegges vil imidlertid variere, og dette er fremdeles opp til domstolens skjønn å avgjøre.

Nå står vi overfor en ny lovendring hvor prinsippet i § 59 annet ledd videreføres. Vi skal derfor nedenfor se på hvilke hensyn som ligger bak kodifiseringen, hvordan den har gjort seg gjeldende i praksis, og hva som er rettstilstanden når den nye straffeloven trer i kraft.

3 Legislative hensyn

3.1 Innledning

Det har vært en gjennomgående oppfatning at saksbehandlingstiden i straffesaker har vært for lang, med de negative konsekvenser det har for den siktede, eventuelle fornærmede og samfunnet generelt.

På denne bakgrunn ble det i 1999 etablert et prosjekt for hurtigere straffesaksavvikling, bestående av en styringsgruppe og to arbeidsgrupper. En av arbeidsgruppene fremla forslag om å endre straffeloven § 59 slik at tilståelser blir tillagt større vekt ved straffutmålingen. Tanken bak var at denne form for belønning ville bidra til raskere oppklaring av flere saker.

De samme hensyn som lå bak lovendringen i 2001 ligger også til grunn for den nye straffelovens § 78 bokstav f. I tillegg ble det ved utformingen av straffeloven 2005 trukket frem at Norge som eneste land i Norden mangler generelle straffutmålingsregler. Å lovfeste slike generelle straffutmålingsregler, vil i tillegg til å ivareta de andre hensynene bak regelen, også bidra til at Norge oppfyller krav fra internasjonale organer og skape nordisk rettsenhet.¹³

I det følgende skal vi gå nærmere inn på hensynene bak § 78 bokstav f (§ 59 annet ledd).

3.2 Kriminalpolitiske hensyn

I henhold til straffeprosessloven¹⁴ §§ 90 og 230 har ikke siktede plikt til å forklare seg, verken overfor politiet eller domstolen. Det er ikke straffbart å avstå fra å forklare seg, og heller ikke å forklare seg uriktig om egne forhold, men det kan få betydning ved straffutmålingen.

Lovendringen tilsikter ingen inngripen i disse prinsipper, og de står fortsatt ved lag.

Kriminalpolitisk er det imidlertid ønskelig med et system som oppfordrer lovbrøyttere til å ta ansvar for sine handlinger. En tilståelse kan for den straffedømte også være viktig i et rehabiliteringsperspektiv og den dømtes egen beslutning om å sone straff og således gjøre opp

¹³ Ot.prp. nr.9 (2007-2008) side 34

¹⁴ Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) av 22. mai nr. 25. 1981, heretter kalt strpl.

for sine handlinger¹⁵. Dette kan videre føre til at flere saker blir oppklart, også saker som ellers ville blitt henlagt på grunn av bevisets stilling.

Ifølge arbeidsgruppen oppnås dette på best mulig måte, ved å gi redusert straff til de som velger å tilstå.¹⁶

3.3 Hensynet til fornærmede og pårørende

Et av hovedhensynene bak lovendringen er hensynet til eventuelle fornærmede og/eller pårørende. For dem kan en tilståelse ha stor betydning. Fornærmede slipper å få sin troverdighet trukket i tvil og belastningen med frykten for ikke å bli trodd. For de pårørende kan det å få svar på hvordan og hvorfor lovbruddet ble begått, spare dem for påkjenningen det er ikke å vite, og således være en viktig del av bearbeidelsen og sorgprosessen. I noen tilfeller kan en tilståelse også bidra til forsoning.

En tilståelse fører stort sett til at saken avvikles raskere, slik at man unngår belastningen ved en langvarig etterforskning og domstolsbehandling for fornærmede og pårørende. Spesielt gjør dette seg gjeldende i sedelighetssaker hvor påkjenningen for de berørte er særlig stor.

At gjerningsmannen tilstår og således erkjenner å ha begått et overgrep og et lovbrudd, kan ha stor betydning for offeret i prosessen med å bearbeide hendelsen og gå videre i livet. Særlig der fornærmede er mindreårig må utviklingsperspektivet ha stor betydning.¹⁷

Tidspunktet for tilståelsen vil alltid ha betydning, jo tidligere den kommer, jo mer vil den lette fornærmedes situasjon. Men også en tilståelse som først kommer i tingretten kan ha vekt dersom den sparer offeret for inngripende eksaminasjon og eventuelt en belastende ankerunde.¹⁸

¹⁵ Anne Marit Bjørnflaten, artikkel i Rett på sak 4/2006 s.4

¹⁶ Prosjekt hurtigere straffesaksbehandling – sluttrapport fra arbeidsgruppe 1 s.75

¹⁷ Ot.prp.nr. 81 s.45, barneombudets uttalelse

¹⁸ Riksadvokatens rundskriv 3/2007 s.5

3.4 Prosessøkonomiske hensyn

Det andre hovedmomentet bak lovendringen var ønsket om å oppnå en raskere straffesaksavvikling.

"Prosessøkonomiske hensyn taler med tyngde for å gi en vesentlig "rabatt" ved straffutmålingen for siktede som tilstår."¹⁹

Dersom den siktede tilstår kan saken behandles raskere. I rettergangsfasen kan pådømmelse av saken skje som tilståelsesdom (jevnfør strpl.§ 248), eller ved redusert bevisførsel ved hovedforhandling.

En tilståelsesdom innebærer først og fremst en betydelig tidsbesparelse i forhold til meddomsrettssak. Og da man normalt ikke behøver å konferere med aktor og forsvarer om tidspunktet for forhandlingene, er det mye lettere å innpasse disse sakene enn meddomsrettssakene i rettens berammelsesprogram.²⁰

Dette er en av årsakene til at tilståelsessakene gjennomsnittlig har en mye kortere behandlingstid enn meddomsrettssakene.²¹

Den prosessøkonomiske effekt er størst i de mest omfattende sakene (for eksempel større narkotikasaker og saker om omfattende vinningskriminalitet). Den prosessøkonomiske gevinst kan også bli betydelig ved masseovertrедelser, herunder i foreleggssaker. Selv om besparelsen i tids- og ressursbruk ikke er så stor i den enkelte sak, vil den samlede effekt kunne bli betydelig på grunn av det store antall saker.²²

Tidspunktet for tilståelsen vil alltid ha betydning ved straffutmålingen. Jo tidligere den kommer, jo større prosessøkonomisk gevinst vil man oppnå.

Dette gjelder blant annet de tilfeller hvor tilståelsen fører til at etterforskningen kan ferdigstilles slik at pådømmelse kan skje i løpet av første fengslingsperiode.

¹⁹ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s.44

²⁰ Matningsdal, Jussens venner hefte 5\2007 s.251

²¹ Domstolsadministrasjonen har satt som mål at tilståelsessakene i gjennomsnitt skal avgjøres innen 30 dager etter at de er kommet inn til retten, og for meddomsrettssakene er måltallet 90 dager.

²² Riksadvokatens rundskriv nr.3\2007 s. 2

I tillegg kan en tilståelse forenkle både etterforskningen og en senere hovedforhandling ved at bevisemaene blir færre og enklere slik at bevisførselen i retten kan begrenses.²³

Enkelte av høringsinstansene var skeptiske til å tillegge prosessøkonomiske hensyn for stor vekt. De mente blant annet at en lovfesting kan svekke straffens preventive funksjon. De pekte i tillegg på at også tilståelsessaker må etterforskes for å sikre at tilståelsen styrkes av øvrige opplysninger.

3.5 Hensynet til sakens oppklaring

Hvis det gjøres tydelig at det lønner seg for den siktede å tilstå, vil dette kunne føre til oppklaring av flere saker.

Før lovendringen hadde politiet og påtalemyndigheten inntrykk av at mistenkte tilstod sjeldnere enn tidligere.²⁴ I politiet og påtalemyndigheten er ressursene knappe og kravet til effektiv ressursbruk er strengt. Gode grunner taler derfor for at lovbrøttere som avgir en uforbeholden tilståelse, og på denne måten sparer strafferettsapparatet for unødig ressursbruk, bør gis en så stor "belønning" at det blir attraktivt for andre å gjøre det samme.

På denne måten kan man i en del tilfeller unngå at saker må henlegges etter bevisets stilling, ved at mistenkte tilstår på et tidlig stadium av etterforskningen. Dette kan særlig være aktuelt ved vinningsforbrytelser.

De hensyn som bærer ordningen med strafferabatt, har størst vekt i de tilfeller hvor en lovbrøtter velger å angi seg selv ved å fortelle politiet om lovbrudd de ellers ikke ville fått kjennskap til, eller som ikke kunne blitt oppklart uten vedkommendes forklaring.²⁵ Dessverre er det ikke så mange slike tilfeller i praksis.

²³ Riksadvokatens rundskriv nr3/2007 s.6

²⁴ Ot.prp.nr. 81 (1999-2000) s.44

²⁵ Riksadvokatens rundskriv 03/2007 s.1

3.6 Mothensyn

Selv om det ligger mange gunstige hensyn til grunn for en slik regel, gjør det seg også gjeldende noen mothensyn.

Den største innvendingen må ligge i faren for at uskyldige tilstår straffbare forhold de ikke har begått. Arbeidsgruppen uttaler om dette:²⁶

"På den annen side kan det hevdes at hvis det blir stor forskjell i den straff som utmåles i en tilståelsessak og en sak uten tilståelse, kan man risikere at uskyldige erkjenner straffansvar fordi de ikke tar sjansen på å bli dømt uansett og da få en strengere reaksjon. Noen stor fare er dette neppe. Det hører til sjeldenhetene at personer tilstår straffbare handlinger de ikke har begått, og slike tilfeller vil neppe forekomme oftere selv om man endrer straffutmålingsreglene."

Som Jo Hov²⁷ viser til kalles en tilståelse undertiden "bevisenes dronning", og vår straffeprosesslov bygger på at dersom det foreligger en tilståelse, så kan man i utgangspunktet legge til grunn at siktede er skyldig. Han uttaler at: "som vi alle egentlig vet, er uriktige tilståelser også noe som stadig forekommer. Det er ikke uvanlig at politiet mottar atskillige tilståelser fra ulike hold ved forbrytelser med et visst spektakulært preg - drap, ildspåsettelse osv."²⁸

Når man ser på dagens praksis, hvor det stilles krav til at øvrig bevismateriale også må underbygge tilståelser er det tvilsomt at dette vil bli et omfattende problem. Det som imidlertid kanskje kan bli en konsekvens av at det foreligger en uforbeholden tilståelse, er at etterforskningen blir mer ensidig. Dette er ikke tatt med i arbeidsgruppens vurderinger.

En annen innvending er faren for at straffenivået blir lavere, også i saker hvor sterke allmennpreventive eller individualpreventive hensyn legger an til å opprettholde eller skjerpe dagens straffenivå. Arbeidsgruppen mener at en slik innvending bare har vekt i tilståelsessakene. For saker uten tilståelse vil straffenivået være det samme. "I saker med uforbeholden tilståelse vil en mulig svekkelse av straffens preventive virkning være omkostningen ved redusert straff. For de vinningskriminelle gjengangere motvirkes for øvrig

²⁶ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s.44

²⁷ Jo Hov, Rettergang I, s.253

²⁸ Jo Hov s.254

denne effekten av at straffnivået her generelt er på vei opp samtidig som mulighetene for prøveløslatelse begrenses."²⁹

I forhold til dette peker blant andre Oslo statsadvokatembeter i sin uttalelse på at:³⁰

"det bør heller ikke undervurderes at muligheten for en så vesentlig straffreduksjon vil kunne inngå i vurderingen av om man vil begå handlingen eller ikke. Som eksempler kan nevnes godt planlagte ran eller alvorlig narkotikakriminalitet. Hvis man i tillegg til muligheten for stor vinning og begrenset sjanse for [...] å bli tatt også kan forutse at straffen blir dramatisk redusert ved tilståelse, kan terskelen for å begå forbrytelsen bli lavere. "

På den annen side er regelen nå at tilståelsen skal tas i betraktning ved straffutmålingen, men betydningen av tilståelsen beror fortsatt på en konkret vurdering i den enkelte sak og fører ikke automatisk til en straffereduksjon.

Et annet moment er at selv om en tilståelse kan ha positiv betydning for offer og pårørende, kan en straffreduksjon som følge av den virke støtende på disse. En slik tilståelsesrabatt kan lett komme i strid med den "alminnelige rettsbevissthet", det er derfor viktig at hensynene bak regelen kommer klart frem.

Til sist har vi prinsippet om at like handlinger skal bedømmes likt. I tilståelsessakene vil straffnivået ligge lavere i forhold til en sak med samme gjerningsinnhold men hvor tilståelsen mangler. Det må her pekes på at det er tilståelsen i seg selv som fører til forskjellen, slik at dersom den ikke hadde forelagt hadde nivået vært det samme. Alle har lik mulighet til å tilstå slik at det foreligger ikke noen urimelig forskjellsbehandling.

²⁹ Arbeidsgruppen i Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s.44

³⁰ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s.46

4 Straffeloven 2005 § 78 bokstav f

4.1 Innledning

Paragraf 78 bokstav f lyder:

*"Ved straffutmålingen skal det i formildende retning især tas i betraktning at:
f) lovbryteren har avgitt en uforbeholden tilståelse, eller i vesentlig grad bidratt til oppklaring av andre lovbrudd."*

Bestemmelsen er ennå ikke trådt i kraft, men vil gjelde fra den tid hele straffeloven av 2005 settes i kraft.

I likhet med § 59 gjelder bestemmelsen generelt. Retten kan således gi tilståelsesrabatt uansett forbrytelse, og også til foretak.

Nedenfor vil det bli redegjort for hvordan den nye bestemmelsen blir å forstå i forhold til gjeldende rett i dag. Idet den er en videreføring av bestemmelsen i Straffeloven 1902 § 59 annet ledd vil rettspraksis og litteratur rundt denne være med å klarlegge hva som blir gjeldende rett når den nye paragrafen trer i kraft.

4.2 Har siktede avgitt en "uforbeholden tilståelse"

Det første spørsmålet er hva som ligger i begrepet "uforbeholden tilståelse". Dette alternativet svarer til § 59 annet ledd første punktum, og til straffeloven 2005 § 77 slik den først ble vedtatt, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 468.³¹

Det er klart at uttrykket i den nye paragrafen skal tolkes på samme måte som uttrykkene i disse bestemmelsene. Ifølge forarbeidene til § 59 skal "uforbeholden tilståelse" her forstås på samme måte som i straffeprosessloven § 248 om tilståelsesdom.³²

"Kravet om uforbeholden tilståelse innebærer at siktede gir en (rettslig) forklaring som reservasjonsløst dekker den *faktiske* side av hva som skal til for straffbarhet, dvs. de subjektive

³¹ Ot.prp. nr.8 (2007-2008) s. 46

³² Ot.prp. nr.81 (1999-2000) s.59

og objektive vilkår for straff."³³Som Hov litt enklere formulerer det; "en tilståelse "uten om og men".³⁴

At dette også gjelder for § 59 annet ledd fremgår av en rekke avgjørelser fra Høyesterett. En av de siste er Finance Credit saken, hvor det også vises til Rt.2005 s.559.³⁵

Det spesielle for tilståelsesdom er at domsgrunnene for skyldspørsmålet må dekkes fullt ut av siktedes tilståelse.³⁶ Tilståelsen skal være en erkjennelse av forhold som siktede selv har kjennskap til, og hvor erkjennelsen derfor kan tillegges selvstendig bevisverdi.³⁷

Den må således være fullstendig og troverdig.³⁸ Det er imidlertid ikke noe krav at siktede erkjenner straffeskyld.³⁹ Der straffebudet forutsetter en skjønnsmessig vurdering, for eksempel av om et forhold er uaktsomt, urimelig eller usømmelig, må i så fall tilståelsen omfatte de faktiske forhold som er grunnlag for lovens karakteristikk,⁴⁰ se for eksempel Rt.1995 side 926 og Rt.2006 s.809.

Tilbaketrekking av anke kan likestilles med uforbeholden tilståelse.⁴¹

En tilståelse anses ikke som uforbeholden hvis siktedes forklaring setter spørsmålet om straffeskyld i et vesentlig mer unnskyldelig lys.⁴² Tilsvarende hvis det gjøres gjeldende andre forbehold.

En uforbeholden tilståelse foreligger heller ikke dersom siktede påberoper seg en straffrihetsgrunn, for eksempel nødverge eller samtykke.

En sjelden gang kan imidlertid en tilståelse anses uforbeholden selv om den ikke fullt ut dekker gjerningsbeskrivelsen i straffebudet. Dette kan være tilfelle der det er vanskelig eller umulig for

³³ Bjerke og Keiserud, Straffeprosessloven, Kommentarutgave, Bind II, 3.utg. s.898

³⁴ Hov, Rettergang II, Straffeprosess, s.315

³⁵ Rt 2007 s.1677 på side 1680 avsnitt 20

³⁶ Andenæs, Norsk straffeprosess, Bind I, s. 411

³⁷ Andenæs, Lov og Rett 1963 s. 85-90

³⁸ Andorsen, Lov og Rett 1983, s.227

³⁹ Se for eksempel Rt.1982 s.808, Rt.1986 s.145 og Rt.2005 s.559 og Rt.2007 s.330.

⁴⁰ Andenæs, Norsk straffeprosess, Bind I, s. 412-413

⁴¹ Se Rt.2007 s.616

⁴² Hov, Rettergang II, Straffeprosess, s.320

siktete å gi en uttømmende forklaring om det objektive, for eksempel om skadens omfang i relasjon til anvendelsen av straffeloven § 229. Her må forklaringen kunne suppleres med legeerklæringer og lignende.⁴³

”Uforbeholden tilståelse” etter § 78 bokstav f må imidlertid ha noen andre egenskaper enn en ”uforbeholden tilståelse” etter strpl. § 248. I forhold til § 78 bokstav f er det tilståelsens egenskap til å oppfylle hensynene bak bestemmelsen som er av størst betydning. Det innebærer at tilståelsens evne til å føre til prosessøkonomiske besparelser og til å gjøre påkjenningen mindre for offeret, også vil kunne være med i vurderingen om det foreligger en uforbeholden tilståelse.

Om en tilståelse skal anses uforbeholden i henhold til straffeloven 2005 § 78 bokstav f, må etter dette bero på en konkret vurdering av den aktuelle forklaringen i forhold til de tolkningsmomenter som ligger bak uttrykket.

4.3 ”I vesentlig grad bidratt til oppklaring av andre lovbrudd

Dette alternativet er nytt i forhold til bestemmelsen i Straffeloven 1902 § 59 annet ledd. Momentet er en kodifisering av gjeldende rettspraksis. At det nå blir tatt med i lovteksten begrunner departementet slik:⁴⁴

”Når departementet nå går inn for å lovfeste omstendigheten, skyldes det at siktemålet med straffelovrevisjonen er å gjøre loven mer fullstendig og opplysende. Det krever da gode grunner for å utelate en omstendighet som påvirker straffutmålingen i et ikke ubetydelig antall saker.”

Blant andre Riksadvokaten støtter denne regelen i det han uttaler at ”dette momentet vektlegges i så vidt mange saker at det bør medtas uavhengig av de prinsipielle betenkeligheter som kan reises mot å lovfeste en slik straffutmålingsregel.”⁴⁵

⁴³ Riksadvokatens publikasjoner nr.2/2007 side 10

⁴⁴ Ot.prp. nr.8 (2007-2008) s.46

⁴⁵ Ot.prp. nr.8 (2007-2008) s.42

Noen av de andre høringsinstansene er imidlertid mer skeptisk til å lovfeste en slik regel.

Hordaland statsadvokatembeter peker blant annet på at:⁴⁶

"En regel som den foreslåtte kan bidra til angiveri i det kriminelle miljø "for å ha noe å gå på" om en selv blir tatt. En kan videre risikere at det av tiltalte ved behov for straffreduksjon i egen sak, blir gitt uriktige opplysninger om andre i håp om at det skal gagne ens egen sak. Det ligger i kjølvannet av en slik regel en åpenbar fare for represalier mot de som har benyttet seg av en slik mulighet for å få redusert egen straff."

I forhold til dette viser departementet til at:⁴⁷

"Når momentet inngår i en lengre liste over andre formildende omstendigheter, bidrar dette til å avdempes dets karakter av "oppfordring til angiveri". Andre innvendinger mot å vektlegge bistand til oppklaring av lovbrudd, dempes i stor grad gjennom formuleringene innledningsvis i lovforslaget og gjennom vesentlighetskravet. Departementet legger også vekt på signaleffekten bestemmelsen gir. Det skal lønne seg å bistå med informasjon til oppklaring og bekjempelse av kriminalitet. Det kommer enda tydeligere frem når praksis om dette kodifiseres."

Rettspraksis viser at dette er et moment som i lengre tid har vært tillagt vekt ved straffutmålingen. I Rt.2005 s.314 gjaldt saken innførsel av narkotika. Et av spørsmålene her var om A skulle få nedsatt straff for å ha samarbeidet med politiet. I dommen legger førstvoterende til grunn at:⁴⁸

"I tingrettsdommen er det uttala at tiltalte sitt samarbeid hadde vore "betydelig og nødvendig" for pågripinga av B."

"Slikt samarbeid må føre til ein reduksjon i straffa. Det er mange døme i praksis på at dette er gjort. Eg nøyer meg med å vise til Rt. 1995 side 242 som gjeld eit sakstilhøve som i alle fall eit stykke på veg kan samanliknast med vårt. Ein slik reduksjon skal gi ein sikta grunn til å samarbeide med politiet med tanke på fullstendig oppklaring. Samstundes må reduksjonen vere så stor at ein sikta ser seg tent med å ta den risikoen samarbeid inneber."

⁴⁶ Ot.prp. nr.8 (2007-2008) s.42

⁴⁷ Ot.prp. nr.8 (2007-2008) s.46

⁴⁸ Avsnitt 21-23

I et annet tilfelle, som gjaldt spritsmugling⁴⁹, var utgangspunktet fem års fengsel. Her ble to år av straffen gjort betinget "idet jeg særlig legger vekt på den betydning A's forklaring har hatt for oppklaringen av andre involvertes saker."⁵⁰

Ytterligere eksempler fra rettspraksis finner vi blant annet i Rt.2002 s.993 (se omtale nedenfor i punkt 4.4), Rt.2004 s.759 og Rt.2006 s.1462 hvor førstvoterende uttalte:⁵¹

"I formildende retning legger jeg vekt på at E har avgitt delvis tilståelse og ikke minst at han har bidratt til sakens oppklaring. Det kan utvilsomt innebære en belastning å forklare seg om andres rolle i saker av denne art, og det må hensyntas ved straffutmålingen."

En slik regel om at det lønner seg å bidra til oppklaring, kan i saker hvor etterforskningen i stor grad støter på problemer, ha vesentlig betydning for muligheten til oppklaring, idet den kan motivere en siktet til å bidra med opplysninger. Den beste motivasjonen her vil være siktedes utsikt til å få redusert egen straff. Spesielt gjør dette seg gjeldende i omfattende narkotikasaker og ved kriminalitet over landegrensene. Men det kan også ha betydning ved såkalt "hverdagskriminalitet", som for eksempel ved vinningsforbrytelser.

Det som blir tolkningsmomentet i denne nye bestemmelsen blir hva som skal legges i uttrykket "vesentlig grad". I hvor stor grad må siktedes opplysninger bidra til oppklaringen før det skal tas hensyn til det ved straffutmålingen? I Rt.2005 s.314 legger førstvoterende til grunn:⁵²

...Det er nok så at A må ha visst meir om kven han mottok stoffet frå, enn det han har fortalt. Eg kan likevel ikkje sjå at det bør vere noko vilkår for straffereduksjon at heile kjeda blir avdekt."

At saken oppklares av siktedes opplysninger alene er således ikke et krav, men hvor grensen skal trekkes må være opp til domstolen å vurdere konkret i den enkelte sak.

⁴⁹ Rt.2003 s.736

⁵⁰ Avsnitt 19

⁵¹ Avsnitt 13

⁵² Avsnitt 24

I rettspraksis frem til i dag finnes det også flere eksempler på at retten har tatt hensyn til at siktede bare i mindre grad har bidratt til sakens oppklaring. Spørsmålet er om ordlyden i den nye paragrafen vil føre til en endring i praksis når den trer i kraft.

Dette må regnes som lite sannsynlig idet det nye alternativet er ment som en kodifisering av gjeldende rett og ikke en endring av rettsstilstanden. Dette er også slått fast i forarbeidene: "Forslaget bygger på at bestemmelsene ikke skal endre den norske straffutmålingstradisjonen eller straffenivået."⁵³

At det er tatt med et vesentlighetskrav grunner nok i at domstolene skal slippe å bruke unødvendig mye tid på mindre forhold som likevel ikke får betydning ved straffutmålingen. Regelen hindrer imidlertid ikke retten fra å ta med andre omstendigheter i sin betraktning, og det er således fortsatt opp til rettens skjønn å vurdere hva som skal tillegges vekt.

En annen problemstilling gjelder de tilfeller hvor siktedes forklaring har bidratt til oppklaring av egen sak, men hvor det ikke foreligger noen uforbeholden tilståelse.

Rettspraksis viser at domstolene har lagt vekt på dette i formildende retning. Rt.2002 s.4 gjaldt en rekke tilfeller av menneskesmugling. Selv om det ikke forelå et tilfelle som falt inn under paragraf 59 annet ledd, la retten atskillig vekt på domfeltes eget forhold under etterforskningen. Se omtale under punkt 5.9.

Et annet tilfelle som gjaldt narkotikakriminalitet kom opp i Rt.2004 s.1287. Her hadde domfeltes forklaring gitt et vesentlig bidrag til sakens oppklaring. Førstvoterende uttaler her:⁵⁴

"Selv om han har benektet straffeskyld med henvisning til angivelig manglende kjennskap til at pengene stammet fra omsetning av narkotika, og straffeloven § 59 annet ledd derfor ikke får direkte anvendelse, må det tas hensyn til hans forklaringer ved straffutmålingen. Formålet med bestemmelsen tilsier klart at straffen settes ned i et tilfelle som dette, selv om reduksjonen ikke kan bli like stor som om han hadde gitt en uforbeholden tilståelse."

⁵³ Ot.prp. nr.8 (2207-2008) s.40

⁵⁴ Avsnitt 22

Departementet fremhever også i forarbeidene:⁵⁵

"Bestemmelsene har karakter av tvingende hovedregler i den forstand at domstolene skal ta i betraktning de omstendigheter som oppregnes i bestemmelsene når de faktisk foreligger i saken. Samtidig åpner de for at domstolene også kan ta andre momenter i betraktning ved straffutmålingen når de foreliggende omstendighetene i saken eller samfunnssituasjonen tilsier det. Normalt vil de oppregnede momentene måtte tillegges vekt, men det er opp til domstolene å avgjøre hvor stor vekt de skal få."

Det fremgår etter dette at prinsippet i straffeloven § 78 bokstav f også kan brukes utenfor de tilfeller som direkte dekkes av ordlyden, men at det er forbeholdt situasjoner hvor forklaringen har hatt en effekt. Strafferabatten må imidlertid bli mindre i et slikt tilfelle enn der det foreligger en uforbeholden tilståelse.

4.4 "Skal det i formildende retning især tas i betraktning"

Etter ordlyden i § 78 bokstav f "skal" retten ta en eventuell uforbeholden tilståelse, eller det forhold at siktede har bidratt i vesentlig grad til oppklaring av andre lovbrudd, "i betraktning" ved straffutmålingen. Dette innebærer at retten plikter å vurdere om disse forholdene skal føre til en straffnedsettelse.

Bestemmelsen er en kodifisering av gjeldende rett. Oppregningen av straffutmålingsmomenter er ikke uttømmende, og det er ikke ment at de skal ha forrang foran andre relevante momenter. Men de er av en slik karakter at de normalt skal tillegges betydning ved straffutmålingen, med mindre særlige grunner tilsier noe annet.⁵⁶ Bakgrunnen for å lovfeste både skjerpene og formildende omstendigheter er et ønske fra departementet om at den nye straffeloven skal bli mer informativ, brukervennlig og tilgjengelig for publikum.

Forarbeidene til § 59 slo også fast at det ikke skal dreie seg om noen automatisk reduksjon i straffen. Om det skal gjøres en reduksjon og i så fall hvor stor denne skal være, blir en vurdering som fremdeles skal være overlatt til rettens skjønn å fastslå. I en uttalelse fra arbeidsgruppen "prosjekt for hurtigere straffesaksavvikling" som er tatt med i proposisjonen heter det:⁵⁷

⁵⁵ Innst. O. nr.29 (2007-2008) punkt 4.1

⁵⁶ Ot.prp. nr.8 (2007-2008) s.12

⁵⁷ Ot.prp. nr.81 (1999-2000) s.52

"Om det skal gis en straffereduksjon og hvor stor den i tilfelle skal være, må avgjøres av dommeren ut fra en konkret vurdering hvor de viktigste momentene vil være hvilken betydning tilståelsen har hatt for fornærmedes situasjon, og hvor stor prosessøkonomisk gevinst den har medført. Ytterpunktene er klare: Det er stor forskjell på en uforbeholden tilståelse som kommer uoppfordret i første politiavhør, og en tilståelse som først foreligger under hovedforhandlingen etter at tiltalte innser at bevismaterialet mot ham er overveldende."

Departementet uttaler videre om dette:

"Departementet er enig i at en tilståelse ikke automatisk bør føre til straffereduksjon. Domstolenes skjønn bør ikke bindes ved generelle bestemmelser. Straffen bør fastsettes etter en konkret helhetsvurdering i den enkelte saken. Det bør være opp til retten om tilståelsen skal føre til redusert straff og hvor stor reduksjonen eventuelt skal være."

Dette ble fulgt opp av Høyesterett i Baneheia-saken⁵⁸, hvor spørsmålet var hvilken betydning As tilståelse skulle tillegges. I tillegg til å oppklare omstendighetene rundt sine handlinger bidro han også til oppklaring av saken mot B. Førstvoterende la her til grunn at As handlinger kvalifiserte til lovens strengeste straff, men satte likevel straffen til fengsel i 19 år. Om vurderingen etter § 59 uttaler han:

"Hvilken vekt en uforbeholden tilståelse skal tillegges, vil måtte bero på de konkrete omstendighetene i saken. Blant annet vil tidspunktet for tilståelsen og hvilke bevis som da foreligger og som domfelte er kjent med, ha betydning."

Etter dette er det klart at det er retten som vurderer hvilke konsekvenser, en tilståelse eller et bidrag til oppklaring av andre lovbrudd, skal få. Om det skal lede til en reduksjon i straffen og i tilfelle hvor mye, fastsettes skjønnsmessig etter en konkret vurdering av hvert enkelt tilfelle.

⁵⁸ Rt.2002 s.993

5 Vurderingen av om rabatt skal gis

5.1 Innledning

I forarbeidene til § 59 annet ledd presiserte departementet at en tilståelse ikke automatisk skal føre til at det gis strafferabatt. Dette slutter også forarbeidene til den nye § 78 bokstav f, seg til. Hvorvidt tilståelsen eller forklaringen som bidrar til oppklaring av andre lovbrudd skal lede til straffnedsettelse, er opp til rettens skjønn å vurdere. Momenter i denne vurderingen skal blant annet være hvilken betydning tilståelsen eller forklaringen har hatt for fornærmedes situasjon, og hvor stor prosessøkonomisk gevinst den har medført.⁵⁹

En annen problemstilling er også i hvilken grad prinsippet i § 78 bokstav f vil kunne anvendes på tilfeller som ikke direkte omfattes av bestemmelsen. Dette kan for eksempel gjelde en sak hvor det foreligger en tilståelse, men den kan ikke regnes som uforbeholden, eller det tilfellet at den siktede har avgitt en tilståelse som han senere trekker tilbake.

Nedenfor følger en gjennomgang av en rekke forhold som har betydning ved vurderingen om rabatt skal gis ved straffutmålingen.

5.2 Betydning for offer og/eller pårørende

5.2.1 Innledning

Hvilken betydning tilståelsen har hatt for offeret eller pårørende i saken er ett av hovedmomentene i vurderingen av om det skal gis tilståelsesrabatt. I mange tilfeller kan det ha stor betydning for disse at gjerningspersonen erkjenner at han har begått et lovbrudd. Dette er et forhold som spiller inn ved flere ulike typer saker, men som hovedsakelig er aktuelt ved integritetskrenkelser som seksuelle overgrep og vold. I voldssaker står reduksjon i belastningen som en langvarig etterforskning og rettergang utgjør for offer og/eller pårørende i fokus. I Rt.2007 s.1465 som gjaldt legemsbeskadigelse av to tilfeldige offer ble det gitt

⁵⁹ Ot.prp. nr.90 (2003-2004) s.372

tilståelsesrabatt blant annet ut fra den betydning tilståelsen hadde hatt for de fornærmede. Ved sedelighetsaker har tilståelsen også den betydning at den krenkede slipper å få sin troverdighet trukket i tvil. Nedenfor i punkt 5.2.2 skal vi se nærmere på dette saksområdet.

Også ved vinningskriminalitet er oppklaring viktig for fornærmede. Innbruddstyverier i boliger eller fritidsboliger kan skape stor uttryggighet hos de berørte, og til og med føre til svekket livskvalitet for enkelte ofre. Ved vinningskriminalitet vil tilståelsen først og fremst ha betydning dersom den fører til at stjålne verdier kommer til rette og blir tilbakelevert. Men den kan også ha betydning ved at den kan dempe den uttryggighet som den fornærmede har fått etter forbrytelsen. Så langt har Høyesterett ikke behandlet noen saker som illustrerer betydningen for fornærmede ved vinningskriminalitet.

Ved narkotikaforbrytelser foreligger det ikke noe direkte offer, og dermed gjør ikke hensynet til offeret seg gjeldende like tydelig. Offerperspektivet er her mer indirekte idet brukerne og samfunnet generelt er skadelidende.

5.2.2 Sedelighetsforbrytelser

Hensynet til offer og/eller pårørende har særlig vekt ved sedelighetsforbrytelser. Dette fordi det i slike saker ofte står påstand mot påstand, slik at fornærmedes troverdighet kan bli trukket i tvil. Dette medfører en ekstra belastning for de som er utsatt for slike overgrep, i tillegg til at dette er en gruppe forbrytelser som ofte fører til store skadevirkninger hos fornærmede, det være seg fysiske, men kanskje i størst grad psykiske i form av traumer el. i ettertid.

En tilståelse fører her til at fornærmede slipper frykten for ikke å bli trodd og den byrden dette representerer. I tillegg kan det ha positive konsekvenser for fornærmede i rehabiliteringsprospektet at gjerningsmannen har erkjent at han har begått et overgrep og således en forbrytelse. Det finnes mange eksempler fra rettspraksis på at tilståelser er tillagt vekt i slike saker.

I en nyere dom i lagmannsretten som gjaldt voldtekt utøvet av to menn i fellesskap, ble domfelte A tilkjent en tilståelsesrabatt på ca. 1/3 av straffen. Retten la blant annet vekt på at:⁶⁰

"A avga en umiddelbar tilståelse ovenfor politiet samme kveld hendelsen fant sted. Tilståelsen omfattet ikke bare egen rolle, men også hva domfelte B hadde gjort. Aktor har opplyst at As umiddelbare uforbeholdne tilståelse bevismessig har lettet etterforskningen av saken. Det må også ha vært en lettelse for fornærmede når hun anmeldte forholdet. I følge aktor er det tvilsomt om det ville ha blitt tatt ut tiltale dersom A ikke hadde avgitt sin uforbeholdne tilståelse."

I en dom avsagt av Stavanger tingrett fikk en polsk statsborger en tilståelsesrabatt på hele 40 prosent, i en sak som gjaldt en grov overfallsvoldtekt. Bakgrunnen for den store rabatten var at tiltalte hadde meldt seg selv for politiet noen dager etter voldtekten, og retten fant det tvilsomt om saken ville blitt oppklart dersom han ikke hadde meldt seg selv og avlagt en uforbeholden tilståelse.⁶¹Tiltalte anket til lagmannsretten, men her ble anken forkastet, idet lagmannsretten fant at det var riktig at tilståelsesrabatten måtte være klart større enn det som er vanlig, men at den burde være mindre enn halvparten av den straffen som ellers ville blitt ilagt. Tingrettens straffutmåling ble derfor opprettholdt.⁶²Dommen er påanket til Høyesterett.

I en dom fra Borgarting lagmannsrett⁶³ som gjaldt voldtekt begått i fellesskap bemerker lagmannsretten:

*"Lagmannsretten er videre enig i at A tilkommer fradrag i straffen på grunn av tilståelse, jf straffeloven § 59 andre ledd. I sin andre politiforklaring ga A en uforbeholden tilståelse med hensyn til voldtekten og ranet, der han langt på veg forklarte det samme som fornærmede. Hans erkjennelse har ført til en forenkling og effektivisering både av etterforskningen og rettergangen og bidro også til domfellelsen av medtiltalte. **I tillegg må det generelt legges til grunn at en tilståelse på et tidlig tidspunkt i en voldtektssak vil ha stor betydning for fornærmede, ved at hennes troverdighet og omdømme utad blir vernet. Lagmannsretten legger til grunn at det var til hjelp for fornærmede i denne saken at den ene av gjerningsmennene tilsto og bekreftet hennes forklaring på et tidlig tidspunkt.**" (min uthevelse).*

⁶⁰ LF-2008-50291

⁶¹ "Overfalt og voldtok kvinne", artikkel i Rogalands Avis publisert 04.02.2008

⁶² "Lagmannsretten forkastet anken", artikkel i Aftenbladet publisert 27.05.2008

⁶³ LB-2008-94084

Straffen var i utgangspunktet satt til fengsel i fem år og seks måneder, men ble på grunn av tilståelsen satt til fengsel i fire år og seks måneders.

Også i saker som gjelder overgrep mot barn kommer hensynet til offer og pårørende særlig frem. I en kjennelse fra Borgarting lagmannsrett⁶⁴ ble det blant annet lagt vekt på at:

"Tiltaltes tilståelse innebærer at han skal tilgodeses med strafferabatt, jf straffeloven § 59 andre ledd. Tilståelse i overgrepssaker har dessuten en særlig verdi. Det betyr mye for så vel fornærmede selv som for den nærmeste familie å oppleve at forklaringen blir bekreftet, og at man dermed blir trodd."

Etter en samlet vurdering fant lagmannsretten at en rabatt på 20 prosent var passende, og tingrettens straff på fengsel i 2 år og fire måneder ble derfor stående.

I Rt.2006 s.40 gjaldt saken samleie med mindreårige. En mann (ca. 22 år) hadde hatt flere samleier med to jenter under 14 år og to jenter under 16 år. Her uttaler førstvoterende:⁶⁵

"Et sentralt moment ved straffutmålingen i seksualovertrедelser mot barn er om domfelte har erkjent forholdet. Ut over de hensyn som generelt bærer regelen i straffeloven § 59 annet ledd, hvoretter en ubetinget tilståelse skal tillegges vekt, er det av betydning at barnet skal slippe den ytterligere belastning det er å frykte ikke å bli trodd på. En slik tilståelse har i flere saker ført til at en del av straffen er gjort betinget, jf. Rt. 2005 side 559 og 2005 side 564. I denne saken har domfelte erkjent de faktiske forhold da han ble konfrontert med anklagene."

Dommen fra lagmannsretten på fengsel i 2 år og 9 måneder hvorav 9 måneder betinget, ble på bakgrunn av dette opprettholdt.

I Rt.2007 s.504 ble det gitt 25 prosent strafferabatt som følge av domfeltes tilståelse, i en sak hvor en mann (ca.45 år) ved en anledning hadde hatt seksuell omgang med en jente på 12 år og 11 måneder.⁶⁶

⁶⁴ LB-2008-51646

⁶⁵ Avsnitt 19

⁶⁶ Se flere eksempler fra rettspraksis hvor hensynet til offer/pårørende blir tillagt vekt: Rt.1999 s.1012, Rt.2001 s.1354, Rt.2002 s.1383, Rt.2003 s.841, Rt.2004 s.755, Rt.2005 s.544, s.1235, s.1274 og s.1707, Rt.2006 s.809, Rt.2007 s.504,

Ut fra eksemplene hentet fra rettspraksis er det tydelig at en tilståelse som reduserer belastningen for fornærmede, kan være av vesentlig betydning ved straffutmålingen. Rabatten må imidlertid alltid bero på en konkret vurdering av belastningsreduksjonen i den enkelte sak. Det er således også eksempler på at rabatt ikke er gitt selv om det foreligger tilståelse. Et tilfelle foreligger i Rt.2005 s.29.⁶⁷ Saken gjaldt samleie med mindreårig. Forsvareren anførte at domfeltes innrømmelse av seksuell omgang med fornærmede, som ble avgitt allerede dagen etter anmeldelse, måtte tillegges vekt i formildende retning. Førstvoterende legger imidlertid til grunn at:⁶⁸

"Jeg er ikke enig i dette. Domfelte har hele tiden benektet at han hadde samleie med fornærmede, slik han ble straffedømt for i lagmannsretten. Han har således ikke spart fornærmede for den belastning som etterforskning og rettergang må ha vært for henne. Hensett til den bevissituasjonen som forelå, kan jeg heller ikke se at hans forklaring kan ha gitt noen prosessøkonomisk gevinst."

5.2.3 Voldsforbrytelser

I voldssaker kan det på samme måte som ved seksuallovbruddene, være av stor betydning for offer og pårørende at gjerningsmannen tilstår.⁶⁹

Tidlig oppklaring av forbrytelsen vil kunne lette belastningen for de pårørende både ved at det gir økt trygghet å vite at gjerningsmannen er pågrepet, og å vite hva som har skjedd med ens nærmeste, og fordi de kan unngå å måtte forholde seg til en omfattende etterforskning og avhør i en vanskelig periode.⁷⁰

⁶⁷ Se også Rt.2001 s.1674

⁶⁸ Avsnitt 13

⁶⁹ Se eksempel i Rt.2002 s.993 (Baneheia)

⁷⁰ RA publikasjoner nr.2/2007, Se eksempler i Rt.2007 s.1465, Rt.2007 s.616 (avsnitt 22)

5.3 Tidspunktet for avgivelse av tilståelse

På hvilket tidspunkt i saken en tilståelse blir avgitt kan ha betydning for hvilken vekt den blir tillagt ved straffutmålingen. En tilståelse som kommer tidlig, gjerne allerede i de første politiavhørene vil som regel bli tillagt større vekt enn en tilståelse som først kommer under hovedforhandlingen.

I sedelighetssaker begrunnes dette med at en tidlig tilståelse har stor betydning for offeret, idet den fører til en mindre omfattende etterforskning og rettergang. I tillegg slipper fornærmede å være redd for ikke å bli trodd. I Rt.2007 s.504 ble det gitt en tilståelsesrabatt på 25 prosent, blant annet med henvisning til tidspunktet for tilståelsen:⁷¹ "Jeg legger stor vekt på at tilståelsen kom umiddelbart, slik at fornærmede slapp den belastningen det er å ikke bli trodd."

Tilsvarende i Rt.2002 s.1350:⁷²

"Derimot legger jeg vekt på at domfelte straks tilstod forholdet, jf. straffeloven § 59 annet ledd. Som Høyesterett har fremhevet i Rt. 1999 side 1012, 1999 side 1895 og 2001 side 1354 er dette et viktig, formildende moment."

På denne bakgrunn endret retten straffen fra tingretten på fengsel i 2 år, hvorav 1 år og 3 måneder betinget til at 1 år og 9 måneder ble gjort betinget.⁷³

Også for voldssaker er tidspunktet for tilståelsen relevant i forhold til graden av belastningsreduksjon for offer og pårørende. Hensynet må derfor ha vekt selv om saken etter hvert ville blitt oppklart uten tilståelsen.⁷⁴

I Rt.2005 s.343 i en sak om narkotikaforbrytelser kom tilståelsen først få dager før hovedforhandlingen i tingretten. Da forelå det også allerede andre bevis mot ham. Tilståelsen ble således bare tillagt en begrenset betydning ved straffutmålingen.

⁷¹ Avsnitt 13

⁷² Side 1352

⁷³ Ytterligere eksempler finnes i Rt.2003 s.453, Rt.2003 s.841 og LF-2008-50291.

⁷⁴ Se Rt.2004 s.1324

I Rt.2004 s.1355 kom Høyesterett til motsatt konklusjon. Her uttales det at:⁷⁵

"Avslutningsvis nevner jeg at D har påberopt seg straffnedsettelsesgrunnen i straffeloven § 59 annet ledd. Jeg finner det klart at denne bestemmelsen ikke er anvendelig. Under etterforskningen tilstod han ingen deltakelse i forbrytelsene, og det var først under tingrettens behandling han innrømmet å ha vært på stedet."

I Rt.2006 s.174 som gjaldt narkotika og overtredelse av våpenloven, var tilståelsen kommet på et tidlig tidspunkt, den hadde hatt stor betydning for etterforskningen av hennes egen sak og i tillegg for andre saker. Dette medvirket til at hovedregelen om ubetinget fengselsstraff ble fraveket og straffen ble satt til 300 timer samfunnsstraff sammen med 30 dagers ubetinget fengsel.

Om tidspunktet for avgivelsen av tilståelsen skal få betydning for straffutmålingen må avhenge av en konkret vurdering i den enkelte sak. Det er ikke snakk om noen automatisk reduksjon, og det foreligger derfor også mange eksempler på at det ikke har gjort utslag ved straffutmålingen at en tilståelse har kommet raskt, se for eksempel Rt.2003 s.118.⁷⁶

5.4 Prosessøkonomisk betydning

Et av de viktigste hensynene bak regelen i § 78 bokstav f (jf. § 59 annet ledd), er ønsket om å oppnå prosessøkonomisk gevinst gjennom et økt antall tilståelser og forklaringer som bidrar til oppklaring av saker.

Dersom den tiltalte bidrar i en slik grad at man oppnår en raskere straffesaksavvikling er dette et moment som blir tillagt vekt ved straffutmålingen. Dette finnes det mange eksempler på i rettspraksis. I Rt.2004 s.1066 som gjaldt legemsbeskadigelse, uttaler førstvoterende:⁷⁷

"Jeg er videre enig med lagmannsretten i at det må få en viss betydning at A umiddelbart avga en uforbeholden tilståelse, jf. straffeloven § 59 annet ledd. Ved dette har han gjort sitt for å legge til rette for en enklere behandling av straffesaken."⁷⁸

⁷⁵ Avsnitt 25

⁷⁶ Motsatt i Rt.2005 s.478

⁷⁷ Avsnitt 12

⁷⁸ Se også Rt.2007 s.1465,

Selv om utgangspunktet ved overtredelse av straffeloven § 229 er ubetinget fengselsstraff ble straffen satt til samfunnsstraff i 45 timer.

I en sak som gjaldt narkotikakriminalitet⁷⁹ var utgangspunktet ubetinget fengselsstraff i ca. ett år, men straffen ble satt til fengsel i ni måneder hvorav syv måneder betinget idet lagmannsretten blant annet la til grunn at:

"Siktete tilkommer imidlertid en betydelig reduksjon i straffen etter straffeloven § 59 annet ledd som følge av sin uforbeholdne tilståelse. Retten legger til grunn at det er tale om en reell erkjennelse som både har bidratt til oppklaring av saken og lettet gjennomføringen av prosessen."⁸⁰

I den såkalte Finance-Credit saken⁸¹ hadde A's tilståelse og samarbeid med politiet hatt betydelig prosessøkonomisk betydning. Selv om lengstestrafen på ni år i utgangspunktet var nådd flere ganger, ble han innrømmet en rabatt på to år, og straffen ble derfor fengsel i syv år.

5.5 Bidrar til oppklaring av saken

Det er ikke noe krav i ordlyden i § 78 bokstav f at tilståelsen eller forklaringen skal bidra til å avdekke lovbruddet. Det er heller ikke krav om at tilståelsen skal bidra til å fremskaffe nye opplysninger om forholdet, for eksempel om kvantum i narkotikasaker.

Men dersom siktede tilstår eller forklarer seg på annen måte slik at dette bidrar til oppklaring av egen sak eller andre saker, medfører dette ofte at straffesaksavviklingen kan gå raskere. At tiltalte samarbeider på en slik måte kan få stor betydning ved straffutmålingen.⁸²

I Rt.2004 s.1287⁸³ hadde domfeltes forklaring bidratt vesentlig til sakens oppklaring, og her kom Høyesterett til at dette måtte føre til straffereduksjon.

⁷⁹ LB-2008-50658

⁸⁰ Se ytterligere eksempler i Rt.2004 s.492 og s.1491, Rt.2006 s.1118,Rt.2007 s.451, LB-2008-87954 og LH-2008-53920

⁸¹ Rt.2007 s.1677

⁸² Se eksempler i Rt.1998 s.2001, Rt.2006 s.641, LF-2008-68239 og LH-2008-79694

⁸³ Omtalt over i punkt 4.3

I Rt.2004 s.1974 hadde domfelte forklart seg for politiet, men nektet å forklare seg i retten. Høyesterett kom likevel til at hans forklaringer måtte tillegges betydelig vekt:⁸⁴

"I dette tilfellet har de forklaringer B har avgitt under etterforskningen, vært av avgjørende betydning for oppklaring av saken. Aktor og forsvarer har for Høyesterett vært enige om at når B nektet å forklare seg under hovedforhandlingen for tingretten og under ankeforhandlingen for lagmannsretten, må det i alle fall delvis skyldes de trusler han er blitt utsatt for. På denne bakgrunn finner jeg at han - til tross for at han har nektet å avgi forklaring både for tingretten og for lagmannsretten, og han under ankeforhandlingen for lagmannsretten også reservert seg mot de forklaringer han hadde avgitt under etterforskningen - ved straffutmålingen må få et betydelig fradrag for det bidrag hans forklaringer har hatt for oppklaring av saken."

Dette viser at prinsippet som følger av § 59 annet ledd, og som vil bli videreført i § 78 bokstav f, også kan anvendes på tilfeller som ikke direkte dekkes av ordlyden. Dette må imidlertid være forbeholdt situasjoner hvor forklaringen har hatt en effekt.⁸⁵ Videre må strafferabatten i et slikt tilfelle bli mindre enn om tilståelsen hadde vært uforbeholden eller forklaringen i vesentlig grad hadde ført til oppklaring av andre saker.

5.6 Tilståelse eller forklaring som er nødvendig for domfellelse

I enkelte saker kan bevissituasjonen gjøre det vanskelig å opprette sak mot mistenkte. Påtale og domfellelse er da avhengig av at gjerningspersonen tilstår eller avgir forklaring selv om han ikke erklærer straffeskyld. Det kan for eksempel dreie seg om en sedelighetssak, der det ofte kan være vanskelig å fremskaffe tilstrekkelige bevis til å underbygge tiltalen, eller en narkotikasak hvor omfanget er uvisst.

I Rt.2006 s.1096 ville straffen i utgangspunktet ligge på ett år og tre måneder. Men her la retten til grunn at:⁸⁶

"Domfeltes tilståelse må tillegges betydelig vekt i formildende retning. Det gjelder i første rekke tilståelsen av salg av 1,5-1,75 kilo hasj. Det er ikke noen holdepunkter for at han ville ha blitt domfelt for dette hvis han ikke selv hadde tilstått. Det ville heller ikke vært grunnlag for å inndra de 50 000 kronene uten tilståelsen."

⁸⁴ Avsnitt 48

⁸⁵ Riksadvokatens publikasjoner 2/2007 side17

⁸⁶ Avsnitt 11

Dommen ble etter dette satt til fengsel i ni måneder.⁸⁷

I en sedelighetssak fra 2005⁸⁸ som gjaldt samleie med en kvinne som var ute av stand til å motsette seg handlingen fordi hun sov, ble straffen satt til fengsel i to år og ni måneder, hvorav 90 dager ubetinget og det resterende betinget. Det ble tatt hensyn til "at A avga en uforbeholden tilståelse i et saksforhold der bevisbedømmelsen ellers kunne ha voldt problemer".

I et tilfelle som gjaldt seksuell omgang med datter⁸⁹ ble straffen på fengsel i 120 dager gjort betinget, selv om utgangspunktet ved seksuelle overgrep mot egne barn er ubetinget fengsel. Det ble lagt betydelig vekt på at domfellelsen utelukkende bygget på tilståelsen.⁹⁰

5.7 Tilståelse som kommer før siktede vet om politiet har nok bevis

I noen tilfeller er siktede klar over hvilke bevis politiet har mot ham, han blir for eksempel pågrepet med narkotikaen på seg.⁹¹ I andre tilfeller blir siktede pågrepet uten at han har kjennskap til bevissituasjonen.

I en narkotikasak fra 2004⁹² hadde politiet pågrepet transportøren og beslaglagt partiet med hasj før A ble pågrepet. A tilsto straks. Retten uttaler her:⁹³

"Når det gjeld partiet på toget til Stavanger, må A då han kom med si tilståing, ha forstått eller vore kjend med at politiet hadde fått hand om hasjen og den som stod for transporten. I ettertid kan det synest vere slik at politiet hadde så gode opplysningar ved pågripinga at A hadde vorte dømd for dette partiet i alle tilfelle. For meg står det likevel ikkje som opplagt at A kunne vite det. Han kjende ikkje til kva transportøren hadde forklara, og han kunne ikkje vite kva kunnskapar politiet hadde elles. I ein slik situasjon må ei atterhaldslaus tilståing ha vekt, sjølv om den sikta er klar over at det kan vere slik at politiet har fellande prov."

⁸⁷ Se også Rt.2002 s.1591, Rt.2004 s.1491, Rt.2006 s.174, Rt.2007 s.1025 og LH-2008-79694

⁸⁸ Rt.2005 s.663

⁸⁹ Rt.2005 s.1707

⁹⁰ Flere eksempler i Rt.2006 s.480 (uaktsomt drap)

⁹¹ Se Rt.2003 s.118

⁹² Rt.2004 s.759

⁹³ Avsnitt 19

Straffen ble satt til to år og seks måneder. Dette innebar en reduksjon på seks måneder.⁹⁴

5.8 Tilståelse som omfatter forhold utover det politiet kjente til

Det forekommer ofte at politiet har mistanke om at forbrytelsen er mer omfattende enn det som fremkommer av bevisene i saken. Dersom hele lovbruddet skal avdekkes er de avhengig av at siktede tilstår eller at andre bidrar med informasjon. Det hender også at det gjennom siktedes tilståelse eller forklaring fremkommer nye lovbrudd som politiet verken kjente til eller hadde mistanke om.

I Rt.2000 s.31 som gjaldt ran var A formelt siktet for ett ran da han ble pågrepet, men han var mistenkt for flere. I første avhør ble han forelagt en liste over bank- og postran, og han tilstod alle ran på listen samt tre til. Det ble lagt til grunn at sakens omfang ikke ville blitt fullstendig avdekket uten A's tilståelser, og at de måtte tillegges ikke ubetydelig vekt ved straffutmålingen. (Se ytterligere omtale under punkt 2.2). Maksimumsstraffen for forholdene var atten år, men straffen ble etter dette satt til fengsel i tolv år.

I Rt.2002 s.1591 som gjaldt narkotikaforbrytelse, ble straffen redusert til fengsel i to år og tre måneder fra utgangspunktet på tre år og seks måneder, på bakgrunn av domfeltes tilståelse. Tilståelsen omfattet her et langt større kvantum enn det politiet hadde kjennskap til, og det var først og fremst de forhold som politiet ikke kjente til som førte til den vesentlige tilståelsesrabatten.⁹⁵

5.9 Tilståelse når gjerningsmannen selv melder fra om et straffbart forhold

Det hører dessverre til sjeldenhetene at en gjerningsmann selv melder fra om at han har begått en straffbar handling. Spørsmålet er hvilken betydning det får at han gjør det.

I Rt.2005 s.1235 gjaldt saken en mann som i ca. ett år hadde begått gjentatte seksuelle overgrep overfor to gutter på rundt ti år som han var støttekontakt for. Retten fant det klart at han skulle

⁹⁴ Se også LB-2008-87886

⁹⁵ Se også Rt.2002 s.1591 og Rt.2004 s.759

ha rabatt for tilståelsen, og lagmannsretten satte straffen til to år og tre måneder (ett års reduksjon fra den opprinnelige straffen). I Høyesteretts dom uttaler imidlertid førstvoterende:⁹⁶

"Etter mitt syn var handlingen A foretok da han meldte fra om de straffbare forhold, uten annen foranledning enn sin egen dårlige samvittighet, og vel vitende om konsekvensene for seg selv, så ekstraordinær at det bør gis en ytterligere strafferabatt. Jeg legger særlig vekt på at seksuelle overgrep mot barn er svært vanskelig å oppdage, og at de kan pågå over lang tid med store skadevirkninger for ofrene."

Høyesterett opprettholdt straffen fra lagmannsretten, men gjorde seks måneder betinget. Dette innebærer en reduksjon på ca.30 prosent i den utmålte fengselsstraff, i tillegg til at litt over 1/5 ble gjort betinget.⁹⁷

I Rt.2002 s.4 som omhandlet menneskesmugling, var det domfeltes forklaring som ble tillagt vekt:

"Når jeg ikke finner grunn til å stemme for at straffen settes høyere enn fengsel i 2 år som lagmannsretten har utmålt, skyldes dette domfeltes eget forhold under etterforskningen. Antallet innsmuglete irakere og det antall ganger som er omfattet av tiltalebeslutningen, og som de tidligere retter har lagt til grunn, bygger i det vesentlige på domfeltes egen forklaring for politiet."

Høyesterett satte således straffen til to års fengsel (tingretten hadde satt straffen til tre år).

5.10 Tilståelse som omfatter deler av det straffbare forhold

En situasjon som ofte dukker opp er at siktede har kommet med en tilståelse som gjelder et mindre omfattende forhold enn det siktelsen går ut på. I Høyesteretts dom i Rt.2006 s.669 kom dette spørsmålet opp i forhold til § 59 annet ledd. Saken gjaldt fremme av andres prostitusjon som ledd i virksomheten til en kriminell gruppe. Domfelte hadde erkjent handlinger som var nok til å oppfylle minstekravene for å dømme ham etter de aktuelle straffebudene, men dette tilsvarte bare ca. 1/5 av det tingretten fant bevist at han hadde tjent. Det blir blant annet henvist

⁹⁶ Avsnitt 17

⁹⁷ Se også Rt.2006 s.1246 (Hiv-virus)

til Andenæs i Norsk Straffeprosess bind I (2000) side 14 "[h]ar dommeren inntrykk av at siktede bevisst forsøker å redusere omfanget av sin straffeskyld, vil det ikke være riktig å avsi dom i forhørsrett. I et slikt tilfelle kan man neppe si at tilståelsen er uforbeholden." Førstvoterende sluttet seg til denne tolkningen. Det ble likevel henvist til prinsippet i straffeloven § 59 andre ledd, slik at innrømmelsene hans ble tillagt en viss betydning. Høyesterett utmålte, i likhet med tingretten, straffen til fengsel i fire år og seks måneder (lagmannsretten satt under dissens straffen til fire år).

5.11 Tilståelse som kommer etter å ha blitt konfrontert med bevis

I mange tilfeller vil ikke den mistenkte erkjenne det straffbare forholdet i håp om å slippe unna. Når vedkommende i avhør blir konfrontert med politiets bevis, hender det at han av ulike årsaker likevel velger å tilstå. Spørsmålet er om dette får betydning ved straffutmålingen. I Rt.2006 s.713 gjaldt saken et tilfelle av falsk forklaring. Her hadde utlendingsmyndighetene oppdaget at A hadde gitt falsk forklaring da de kontrollerte fingeravtrykkene hans. "Da A ble foreholdt dette, tilsto han straks. Det må legges til grunn at tilståelsen hadde liten betydning for oppklaringen og pådømmelsen av saken, og den kan derfor ikke tillegges stor vekt."⁹⁸

I Baneheia-saken⁹⁹ tilstod A først etter å ha blitt gjort kjent med at det forelå DNA-bevis, og retten la til grunn at det var ut fra egeninteresse at han trakk inn B gjennom sin tilståelse. Straffen ble som nevnt tidligere likevel satt ned fra 21 år til 19 års fengsel.

5.12 Tilbakekall eller endring av tilståelse eller forklaring

Det hender at en tilståelse eller forklaring blir trukket tilbake under etterforskningen eller i retten. Dette får som regel konsekvenser ved straffutmålingen. Uttalelsene må ha hatt en effekt for at de skal bli lagt vekt på, og strafferabatten må i et slikt tilfelle bli mindre enn om

⁹⁸ Avsnitt 11, se også et liknende tilfelle i Rt.2007 s.28

⁹⁹ Rt.2002 s.993

tilståelsen eller forklaringen hadde falt direkte inn under ordlyden, jf. sitatene fra Rt.2002 s.4, Rt.2004 s.1287 og Rt.2004 s.1974.¹⁰⁰

Rt.2006 s.46 gjaldt et tilfelle hvor siktede hadde tilstått overfor politiet, men hvor hun fragikk forklaringen i tingretten:¹⁰¹

"Det som må vurderes, er betydningen av den tilståelsen hun ga innledningsvis i saken, og at hun i noen grad har samarbeidet med politiet. A ble pågrepet 28. februar 2005, da hun var i besittelse av 31,13 gram heroin. Dagen etter forklarte hun seg for politiet, og ga da opplysninger om erverv, oppbevaring og salg av heroin tilsvarende det kvantum som er beskrevet i tiltalen. Hun ga også noen opplysninger om sitt kontaktnett. Under behandlingen i tingretten fragikk hun igjen det hun hadde sagt i politiforklaringen, med den forskjell at mengden heroin var vesentlig lavere.

Det foreligger ingen uforbeholden tilståelse som skal tas i betraktning etter straffeloven § 59 annet ledd. Forklaringen har heller ikke hatt prosessøkonomisk betydning. Jeg finner likevel at A må få klar uttelling for de opplysningene om omfanget av sin virksomhet hun opprinnelig ga politiet. Uten disse opplysningene ville hun ikke vært dømt for et på langt nær så stort kvantum som hun nå er domfelt for. De øvrige opplysningene hun ga, fikk mindre verdi etter at hun hadde fragått sin forklaring. Jeg finner at straffen bør reduseres med ca. halvannet år, slik at den samlede straff blir fengsel i fem år og seks måneder."¹⁰²

5.13 Tilståelse etter avtale mellom siktede og påtalemyndigheten

Det er sikker praksis at samarbeid med politiet får betydning for straffutmålingen¹⁰³, se særlig Rt.1995 s.1975, Rt.1995 s.242 og Rt.1995 s.238 som alle gjelder innføring av narkotika. Ved avhør skal den siktede gjøres kjent med hvilke fordeler det kan innebære å samarbeide med politiet, og da spesielt i form av å avgi en uforbeholden tilståelse. Situasjonen har i flere tilfeller blitt slik at politiet i avhør, ved å fremme dette straffutmålingsmomentet, forespeiler siktede en mildere behandling.

I Rt.2007 s.616 tilstod de to domfelte, i en sak om frihetsberøvelse og grov legemsbeskadigelse, i bytte mot en bestemt straffutmåling fra påtalemyndighetens side.

¹⁰⁰ Se også Rt.2006 s.669

¹⁰¹ Avsnitt 12-13

¹⁰² Se også Rt.2005 s.314 og s.593

¹⁰³ Kjelby, Kritisk Juss nr.4 1996 s.255

Høyesteretts flertall (3) kom til at påtalemyndighetens tilsagn måtte tillegges en viss selvstendig betydning i straffutmålingen, mens mindretallet (2) mente at slike hensyn ikke skulle tillegges vekt. I dette tilfellet ble tilsagnet ansett å gå utenfor en forsvarlig ramme for anvendelsen av strl. § 59 annet ledd.

Kjennelsen i Rt.2005 s.1453 illustrerer også hvordan en konkret avtale mellom siktede og påtalemyndigheten kan få frem en uforbeholden tilståelse.

Dette er en tendens som synes å være økende. Temaet faller imidlertid inn under problemstillingen rundt "plea bargaining", slik at det vil ikke bli gått nærmere inn på her.

6 Rabattens størrelse og synliggjøring av denne

6.1 Hvilken rabatt kan gis

En uforbeholden tilståelse kan medføre at straffen settes under minstestrafen eller til en mildere straffart, jfr. § 80 bokstav a punkt 2¹⁰⁴. Dette forekommer imidlertid ikke så ofte.

I en dom fra 2004¹⁰⁵ vurderte Høyesterett å idømme samfunnsstraff for en grov narkotikaforbrytelse med en strafferamme på ti år, selv om samfunnsstraff i utgangspunktet ikke kan idømmes i saker med strafferamme over seks år, jf. strl.¹⁰⁶ § 28. Dommen slår fast at det med hjemmel i § 59 annet ledd, kan idømmes samfunnsstraff også i slike tilfeller. For at det skal kunne gjøres i en sak som den aktuelle "må det imidlertid foreligge klare og sterke rehabiliteringshensyn eller andre spesielle forhold".¹⁰⁷ Slike hensyn forelå ikke her, og straffen ble satt til fengsel i ett år og seks måneder, hvorav ett år betinget.

I Rt.2005 s.1070 som gjaldt grov narkotikaforbrytelse, forelå det i tillegg til den uforbeholdne tilståelsen slike ekstraordinære personlige forhold at samfunnsstraff var anvendelig. Straffen ble derfor satt til 270 timers samfunnsstraff.

Ytterligere et eksempel finner vi i Rt.2006 s.174 (se omtale i punkt 5.3).¹⁰⁸

Det må således regnes som gjeldende rett at samfunnsstraff kan idømmes med hjemmel i § 78 bokstav f, jf. § 80 a) punkt 2.

Bestemmelsen åpner også for flere alternativer. Det kan gis en mildere reaksjonsform enn det som var utgangspunktet eller det kan gis en reduksjon av straffen innenfor den ordinære strafferammen. Det kan gis reduksjon i fengselsstraffen, betinget eller delvis betinget i stedet for ubetinget, samfunnsstraff i stedet for ubetinget, bot i stedet for fengsel, osv.

¹⁰⁴ Straffeloven 2005

¹⁰⁵ Rt.2004 s.492

¹⁰⁶ Straffeloven 1902

¹⁰⁷ Avsnitt 14

¹⁰⁸ Se også Rt.2004 s.772

Den praktiske anvendelsen vil imidlertid stort sett gjelde reduksjon innenfor den ordinære strafferammen.

Hvor stor rabatt som skal gis var et tema før lovendringene. Her var fokuset på hvor stor rabatten skulle være ved reduksjon i fengselsstraffen.

I forarbeidene til § 59 annet ledd foreslår arbeidsgruppen at størrelsen på rabatten skal bero på en konkret vurdering i den enkelte sak. Arbeidsgruppen peker imidlertid på at man i forarbeidene bør angi et "normalnivå", og etter arbeidsgruppens oppfatning "bør normalrabatten utgjøre 1/3 av den straff som ellers ville blitt ilagt uten tilståelse", mens retten i særlige tilfeller må kunne gå ned mot halv straff. Har tilståelsen vært helt uten betydning mener arbeidsgruppen at retten ved straffutmålingen må kunne se bort fra den.¹⁰⁹

Departementet¹¹⁰ - med tilslutning fra Stortingets justiskomite¹¹¹ fant imidlertid ikke grunn til å angi noen "normalnivå", men de stilte seg tvilende til om straffen i unntakstilfelle kunne settes til halvparten av det som ellers ville blitt tillagt.

I forarbeidene til straffeloven 2005 velger imidlertid departementet å være litt mer konkret i sine uttalelser om nivået for rabatten:¹¹²

"Domstoladministrasjonens undersøkelse fra april 2004 om hvordan straffenedsettelsesreglene i straffeloven § 59 annet ledd har virket, viser at reduksjonen ligger på ca. 15-30 %. Opplysningene er både basert på spørreundersøkelser med dommerne og studie av dommer. Etter departementets syn er dette et rimelig nivå. Det vises også til Rt. 2002 side 1591."

¹⁰⁹ Ot.prp. nr.81 (1999-2000) s.53

¹¹⁰ Ot.prp. nr.81 (1999-2000) s.53

¹¹¹ Innst. O. nr.45 (2000-2001) s.7

¹¹² Ot.prp. nr.90 (2003-2004) s.468

6.2 Hvilken form for rabatt gis i praksis

I de tilfeller hvor det gis rabatt, blir så spørsmålet hvilken form for rabatt som gis. Ved Domstoladministrasjonens undersøkelse i 2004 ble det foretatt en spørreundersøkelse blant landets tingrettsdommere. 73 % av de spurte svarte at det vanligste i tilståelsessakene¹¹³, er å idømme kortere fengselsstraff. Det er imidlertid også vanlig å idømme samfunnsstraff i stedet for betinget, og betinget i stedet for ubetinget. I 2004 ble det av 37 tilståelsessaker hvor rabatten var synliggjort, ilagt kortere fengselsstraff i 24 av dem, mens det i 9 av sakene ble gitt betinget fengsel i stedet for ubetinget.

I de dommene fra undersøkelsen i 2004 hvor rabatten er konkretisert ligger størrelsen på rabatten i intervallet 15-33%. I undersøkelsen fra 2006 er ikke de gjennomgåtte dommer analysert med tanke på hvilken strafferabatt som gis i praksis, og heller ikke størrelsen på denne.

Ut fra de gjennomgåtte dommer til denne oppgaven, ser det ut som nivået på rabatten ligger fra ca.17 % og helt opp mot 40 %. Gjennomsnittet ligger imidlertid mellom 20-35 %. Et unntak er en dom avsagt av Agder lagmannsrett i 2004¹¹⁴. Her fikk en av de tiltalte femti prosent tilståelsesrabatt på bakgrunn av at han gikk til politiet med opplysninger om to kg amfetamin som det ikke fantes noe som helst mistanke om på forhånd. Hans opplysninger førte til at 26 personer ble brakt inn i saken. Retten la til grunn:

”at det i denne helt unike saken vil være forsvarlig å gi straffeloven § 59 andre ledd anvendelse på en slik måte at det gis strafferabatt med 50 % [...] Selv om nedsettelse av straffen på grunn av uforbeholden tilståelse med så mye som 50 % både bør høre, og hører, til sjeldenhetene.”

I helt spesielle tilfeller, er det således adgang til å nedsette straffen til det halve.

¹¹³ DA-april 2004; Tilståelsesrabatt – En undersøkelse om domstolenes bruk av strafferabatt ved tilståelser.

¹¹⁴ LA-2004-101309

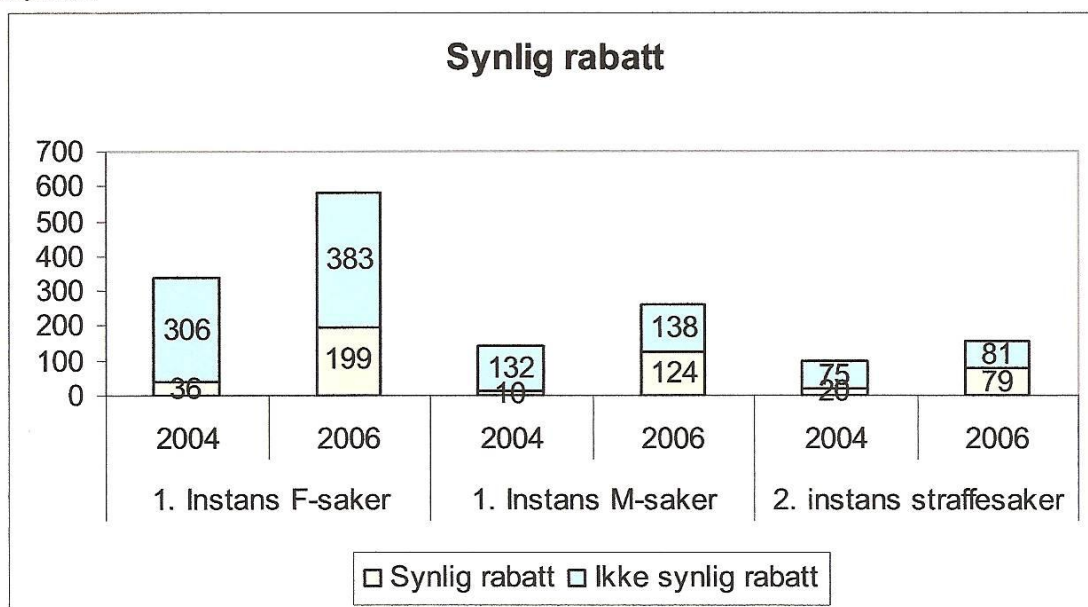
6.3 Synliggjøring av rabatten

6.3.1 Domstoladministrasjonens undersøkelser

Domstoladministrasjonens undersøkelse fra 2004 viser at det var bare i et lite antall av dommene at det var konkretisert hvor stor reduksjon i fengselsstraffen tilståelsen hadde medført.

Selv om det fremgår av undersøkelsen fra 2006¹¹⁵ at det fortsatt er et mindretall av saker i første og andre instans hvor det fremgår nøyaktig hva straffen ville blitt uten tilståelsen, er konkretisering av rabatten i dommene vesentlig hyppigere i perioden etter 2004 enn i perioden mellom lovendringen og tidspunktet for undersøkelsen i 2004. Rabatten er dermed blitt mer synlig selv om det ikke er angitt hvor stor vekt retten har lagt på tilståelsen

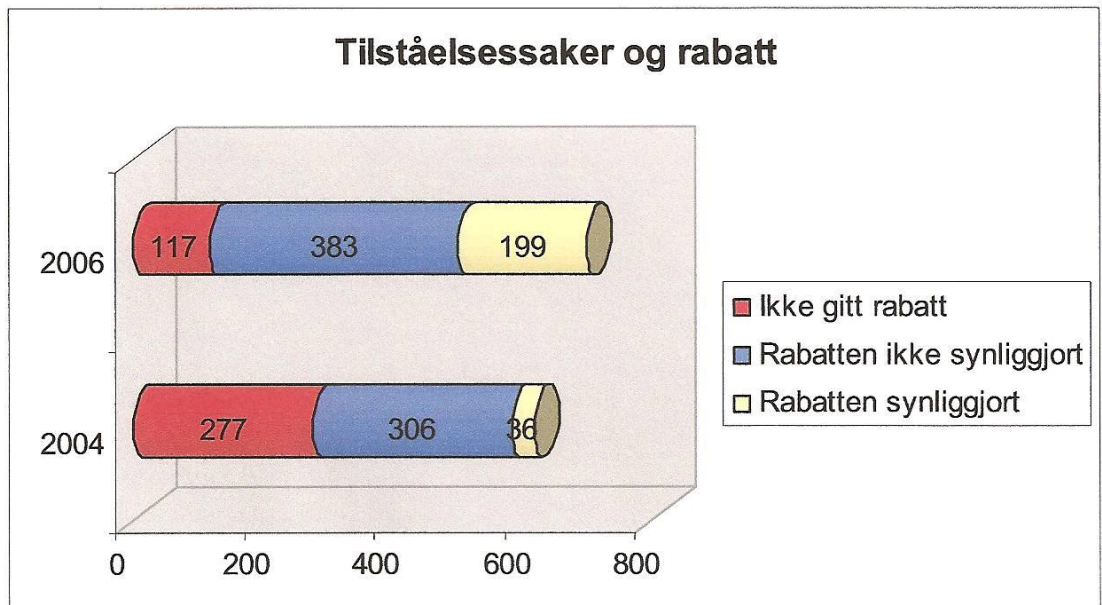
Figur 12

Samlet sett innebærer dette at det i de dommer som ble undersøkt i 2004, ble gitt synlig rabatt bare i 6 % av alle tilståelsesdommene i første instans. Dette tallet hadde i 2006 økt til 28 % - se figur 13. Som på de fleste punkter ser man også her et økt fokus på tilståelsesrabatten. Det er

¹¹⁵ Domstoladministrasjonen februar 2007 – En oppfølgende undersøkelse om domstolenes bruk av strafferabatt ved tilståelser basert på undersøkelse i 2004.

ingen vesentlige forskjeller med hensyn til graden av synliggjøring når det sees på sakens alvorlighetsgrad.

Etter undersøkelsen fra 2006 er det ikke foretatt noen nye undersøkelser. Det er derfor ikke mulig å si hvordan utviklingen med hensyn til synliggjøring har utartet seg i ettertid.

6.3.2 Er ønsket effekt oppnådd?

Siden § 59 annet ledd overlater til rettens skjønn å vurdere om tilståelsen skal lede til straffereduksjon, og domspremissene ofte kan være knappe på dette punktet, er det vanskelig å si om det burde vært gitt strafferabatt i flere tilfeller enn det som blir gjort.

Ifølge den siste undersøkelsen har lovendringen, til tross for økt synliggjøring, fortsatt ikke hatt den ønskede effekt i forhold til at flere saker kan behandles som tilståelsessak.¹¹⁶ Det har ikke vært mulig å konstatere noen økning i antallet tilståelsesdommer sett i forhold til antallet meddomsrettssaker.

Det blir derfor interessant å se om utviklingen går i den ønskede retning når den nye § 78 bokstav f trer i kraft.

¹¹⁶ Undersøkelsen kapittel 5

6.3.3 Hvilke tiltak må til for å oppnå ønsket effekt

6.3.3.1 Andre lovendringer

En endring som innføres samtidig som den nye straffeloven trer i kraft, er at straffeprosessloven paragraf 40 annet ledd får et nytt tredje punktum som skal lyde:

"Det skal opplyses i domsgrunnene om hvorvidt straffeloven § 78 bokstav f er anvendt, og det bør angis hvilken betydning tilståelsen har hatt for straffutmålingen."

Dette er for å styrke hensynet bak lovendringen om å gjøre loven mer fullstendig og opplysende. Ikke minst er det også en forutsetning for at bestemmelsen om tilståelsesrabatt skal virke motiverende på en mistenkt, at det i andre saker synes utad hvilken virkning tilståelsen har for straffutmålingen.¹¹⁷

Endringen fører til at tilståelsesrabatten i større grad blir omtalt og synliggjort:¹¹⁸

"Departementet foreslår at det i domsgrunnene alltid skal angis om bestemmelsen i straffeloven § 77 er anvendt. Det skal både gå frem om det er tatt i betraktning ved straffutmålingen at den siktede har tilstått, og om tilståelsen har ført til reduksjon i straffen."

Videre bør det angis hvilken betydning tilståelsen er tillagt ved straffutmålingen, jf. siste del av tredje punktum. Dersom det er mulig å angi eksakt hvor stort fradraget er, bør dette gjøres. Særlig der det i praksis har utviklet seg fastlagte nivåer for straff for ulike typer av lovbrudd, lar dette seg gjøre. I andre tilfeller bør det angis i mer generelle vendinger hvor stor rabatten har vært."

Bemerkningene under straffutmålingen i alvorlige saker med høy strafferamme er naturlig nok mer utførlig enn i de mindre alvorlige sakene. Det var imidlertid "hverdagssakene" lovendringen først og fremst tok sikte på. Det er derfor av stor betydning at rabatten også synliggjøres i denne type saker. Det er disse sakene det er flest av og som derfor samlet kan gi en stor prosessøkonomisk gevinst hvis de kan behandles som tilståelsessak.

¹¹⁷ Ot.prp. nr.90 (2003-2004) s.373

¹¹⁸ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s.485 (i spesialmerknadene til utkast til endring i straffeprosessloven § 40)

6.3.3.2 Politiet og påtalemyndighetens rolle

For å få den ønskede effekt er politiet og påtalemyndighetens rolle viktig. Det er blant annet foreslått at det skal tas med et punkt i folderen, som blir gitt til alle som blir pågrepet av politiet, om følgene av å tilstå.¹¹⁹ Per dags dato er dette ikke fulgt opp.¹²⁰

”Etter departementets syn bør det også overveies å ta inn uttrykkelige bestemmelser i påtaleinstruksen § 21-2 og § 26-1 første ledd om at påtalemyndigheten ved henholdsvis tilståelsesdom og hovedforhandling i meddomsrett til veiledning for retten skal uttale seg om anvendelsen av bestemmelsen i lovutkastet § 77, og eventuelt også bestemmelsen i lovutkastet § 80 bokstav a nr. 2 (tilståelsesdom som straffnedsettelsesgrunn). Departementet ser det også som ønskelig at påtalemyndigheten i langt større utstrekning enn i dag, i forkant kan anslå nivå på sannsynlig straffepåstand ved ren tilståelsesdom sammenlignet med ordinær meddomsrettsdom uten tilståelse.”¹²¹

Ut fra det utvalget av rettspraksis som er gjennomgått for perioden etter Domstolsadministrasjonens siste undersøkelse ser det ut til at påtalemyndigheten allerede har begynt å følge dette. Domstolene har også begynt å fremheve i større grad hva de legger vekt på ved straffutmålingen. Finance Credit saken¹²² er et eksempel på begge deler. Påtalemyndigheten hadde lagt ned påstand om tre års rabatt, mens Høyesterett ga to år i rabatt etter inngående drøftelser.

I Rt.2007 s.616 (omtalt under punkt 5.13) ble avtalen om en tilståelsesrabatt på 1/3 ikke helt fulgt opp, men nettopp på bakgrunn av at det forelå en avtale mellom de domfelte og påtalemyndigheten, ble det gitt betydelig strafferabatt.¹²³

På bakgrunn av disse avgjørelsene kan man legge til grunn at det ikke knytter seg betenkeligheter til at påtalemyndigheten gir tilsagn om straffepåstand. Høyesterett legger til grunn i begge avgjørelsene at siktede ofte kan ha behov for en slik avklaring på forhånd. Å åpne for forhandlinger mellom partene som ledd i avgjørelsen av straffesaker, er en nyskaping i norsk strafferettspleie.¹²⁴

¹¹⁹ Innst.O. nr.72 (2004-2005) punkt 26.3.2

¹²⁰ Se <http://www.politi.no/Tjenester/Anmeldelse>

¹²¹ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 373

¹²² Rt.2007 s.1677

¹²³ Se også Rt.2005 s.1453

¹²⁴ Skaflem i Lov og Rett 1992 s.309

Det har vært foreslått å lovfeste at påtalemyndigheten skal kunne binde straffutmålingen oppad. Men blant andre er Høyesterett imot dette, idet forslaget berører grunnleggende prinsipielle spørsmål vedrørende forholdet mellom domstolene og påtalemyndigheten. ”En regel om at påtalemyndigheten i tilståelsessakene skal kunne binde straffutmålingen oppad vil medføre en rolleblanding og representere et inngrep i den dømmende virksomhet som etter vår vurdering vil være svært uheldig.”¹²⁵

¹²⁵ Høyesterett i Høring- hurtigere behandling av straffesaker 2006

7 "NOKAS- saken "

7.1 Innledning

Mandag 5. april 2004 ble norgeshistoriens største ran begått mot tellesentralen til Norsk Kontantservice AS (NOKAS) i Stavanger. Ranslaget fikk med seg 57 millioner kroner, og en politibetjent ble skutt og drept. Saken reiste blant annet spørsmål knyttet til straffnivå for dødsfølgen, at de domfelte utførte ranet som en organisert kriminell gruppe og det som er interessant i vårt henseende; problemstillinger rundt straffeloven § 59 annet ledd, og betydningen av at enkelte tilstod sent i prosessen.

Saken er en av de mest omtalte i norgeshistorien og er aktuell med tanke på utviklingen av rettspraksis rundt strl. § 59 annet ledd.

Under følger en kort gjengivelse av hovedpunktene fra dommene i de tre instansene. Og til slutt litt om hvilken betydning NOKAS-saken har hatt for utviklingen på rettsområdet.

Flere av de domfelte nektet straffeskyld i alle instansene. Forholdene rundt disse er således ikke av interesse her, og vil ikke bli gått inn på.

7.2 Dom i tingretten¹²⁶

I Stavanger tingretts dom kom spørsmålet om tilståelsesrabatt for uforbeholden tilståelse bare opp for Johnny Thendrup og Thomas Oscar Ingebrigtsen vedkommende.

Selv om Thendrup forklarte seg om deler av hendelsesforløpet, kom Stavanger tingrett likevel ikke til at forklaringene var av en slik art at de kunne karakteriseres som en uforbeholden tilståelse etter § 59 annet ledd.

¹²⁶ TSTVG-2004-100223

I forhold til Ingebrigtsen peker retten på at:

”Retten har ved straffutmålingen hensyntatt at L i en viss utstrekning også har bidratt til å opplyse saken og lette etterforskningen. Han har ved to anledninger blant annet identifisert B som en av de besøkende i ---gate, både i forbindelse med våpen- og utstyrshåndtering. Under henvisning til drøftelsen av straffelovens § 59 ovenfor under tiltalte J, finner retten at påstanden fra påtalemyndigheten på en straff av fengsel i 6 år er for streng. En samlet rett er kommet til at straffen etter dette passende kan settes til fengsel i 4 år.”

Verken for Thendrup eller Ingebrigtsen sitt vedkommende er det en tilståelse om egne forhold som tillegges vekt, men i særlig grad de opplysninger som de ga om de andre deltakerne i ranet.

Straffenivået i saken lå på et høyt nivå på grunn av alle de straffeskjerpene momentene.

David Alexander Toska var den eneste som erkjente straffeskyld etter tiltalen i tingretten, men dette ble ikke tillagt særlig vekt fordi han ikke bidro nok til oppklaring av saken.

7.3 Dom i lagmannsretten¹²⁷

Etter tingrettens behandling av saken erkjente flere av de tiltalte sin egen deltakelse i ranet. Ingebrigtsen var den eneste som avga full skylderkjennelse for hele tiltalen mot ham, de andre tilstod bare deler av det tiltalen omfattet. Under følger hvilken betydning tilståelsene ble tillagt når det kommer til straffutmålingen for den enkelte.

David Aleksander Toska:

Toska erkjente grovt ran med døden til følge. I tingretten tilstod han deltagelse, men forklarte seg kun om sin egen rolle i ranet. Lagmannsretten uttalte seg ikke nærmere om tilståelsens betydning for straffutmålingen, men satte til tross for dette ned straffen.

Tingretten: Fengsel i 19 år.

Lagmannsretten: Fengsel i 15 år.

¹²⁷ LG-2006-64391

Kjell Alrich Schumann:

Først i lagmannsretten erkjente Schumann medvirkning til grovt ran, og at det var han som var drapsmannen. Retten la til grunn at tilståelsen måtte få mindre vekt, idet den kom sent og først etter at medtiltalte hadde utpekt ham som skytteren. Hensynet til de pårørende og at erkjennelsen kunne indikere en vilje til å gjøre opp for seg og komme seg videre lå til grunn for at tilståelsen ble tillagt begrenset vekt.

Tingretten: Forvaring i 16 år med en minstetid på 10 år.

Lagmannsretten: Fengsel i 13 år.

Erling Mathias Havnå:

Havnå erkjente deltakelse i ranet etter tingrettens behandling av saken. Retten la vekt på at:

”erkjennelsen, med ett unntak, går lite ut over egne forhold hvor den bevismessige situasjonen gjør at det får liten betydning. Han har, etter at Andersen gav forklaring om hvem som skjøt og drepte Klungland, støttet Andersens forklaring på dette punkt. Dette får en viss betydning.”

At tilståelsen kom sent gjorde at den ikke veide særlig tungt. Det ble imidlertid lagt vekt på at han støttet Andersens forklaring om hvem som var skytteren, noe som kan ha ført til Schumanns tilståelse.

Tingretten: Fengsel i 17 år.

Lagmannsretten: Fengsel i 14 år.

Ridvan Halimi:

I tingretten hevdet Halimi at han hadde alibi i saken. I lagmannsretten tilstod han medvirkning til grovt ran. Tilståelsen ble tillagt liten vekt i formildende retning da det forelå tekniske bevis mot ham som alene ville ha vært fellende. Noe hensyn ble tatt til at forklaringen var med på å belyse hele ransoperasjonen, men heller ikke dette veide særlig tungt.

Tingretten: Forvaring i 16 år med minstetid på 10 år.

Lagmannsretten: Fengsel i 11 år.

Lars Erik Andersen:

Andersen tilstod under behandlingen i lagmannsretten. Siden tilståelsen kom så sent og bevissituasjonen var så sterk, ble den tillagt mindre vekt. Forklaringen fikk likevel betydning ved straffutmålingen idet han var den første som utpekte drapsmannen. Her ble hensynet til de etterlatte og sakens oppklaring tillagt stor vekt.

Tingretten: Fengsel i 15 år.

Lagmannsretten: Fengsel i 8 år.

Dan Pettersen:

Pettersen tilstod også medvirkning til grovt ran i lagmannsretten, men forsøkte å tone ned sin medvirkning. Tilståelsen bidro i liten grad med nye opplysninger og ble tillagt liten vekt.

Tingretten: Fengsel i 15 år.

Lagmannsretten: Fengsel i 8 år.

Johnny Thendrup:

Thendrup tilstod medvirkning til grovt ran i lagmannsretten, men han erkjente seg ikke skyldig i dødsfølgen, eller at ranet ble utført som et ledd i organisert kriminalitet. På tidspunktet forelå det fallende beviser mot ham (bla. DNA-spor), slik at tilståelsen ble tillagt liten vekt.

Tingretten: Fengsel i 13 år.

Lagmannsretten: Fengsel i 11 år.

Thomas Oscar Ingebrigtsen:

Ingebrigtsen nektet straffskyld i tingretten, men erkjente egen straffskyld fullt ut i politiavhør i ettertid. I likhet med tingretten la lagmannsretten stor vekt på at Ingebrigtsen hadde bidratt til å opplyse og klargjøre en rekke forhold rundt ranet. Hans opplysninger hadde medvirket til flere av tilståelsene for lagmannsretten.

At han tilstod før lagmannsrettsbehandlingen og i tillegg var den eneste som erkjente straffskyld etter Strl.§ 60 a, var noe som også ble tillagt vekt ved straffutmålingen.

Tingretten: Fengsel i 4 år.

Lagmannsretten: Fengsel i 3 år.

William Pettersen:

Pettersen erkjente ikke medvirkning til ranet, men innrømmet i lagmannsretten etterfølgende bistand. Hans forklaringer bar imidlertid preg av å være tilpasset det opplyste bevisbildet til enhver tid. Tilståelsen ble tillagt liten eller ingen vekt ved straffutmålingen.

Tingretten: Fengsel i 6 år.

Lagmannsretten: Fengsel i 4 år.

Samtlige av de domfelte fikk lavere straff i lagmannsretten enn i tingretten. For flere av de domfelte kan reduksjonen begrunnes i tilståelsene, men også de som valgte å ikke tilstå fikk reduserte straffer. Dette kan tolkes som at lagmannsretten fant at straffenivået i tingretten generelt var for høyt. Det er derfor uklart hvor stor vekt lagmannsretten la på tilståelsene. At

retten tok dem med i betraktningen er imidlertid klart da det fremgår av rettens bemerkninger på flere steder.

7.4 Dom i Høyesterett¹²⁸

Saken for Høyesterett gjaldt prøving av straffutmålingene på grunnlag av det faktum som var lagt til grunn i lagmannsretten med hensyn til straffbare forhold og hendelsesforløp.

Høyesterett uttaler seg først generelt om betydningen av tilståelse og av å gi opplysninger om andres deltakelse i ranet.¹²⁹ Retten legger til grunn at hensynet til de fornærmede og til en viss grad verdien av å ta ansvar for de handlinger en har begått, kan begrunne strafferabatt også for tilståelser som kom sent. Men tilståelser som noen av ranerne kom med i tiden etter at de var dømt i tingretten, kunne ikke tillegges særlig vekt. Generelt svekket det også tilståelsene at ranerne var lite villige til å forklare seg om hvor 51 millioner av ransutbyttet befinner seg.

Høyesterett viser til at det følger av alminnelige straffutmålingsprinsipp at det kan gis fradrag i straffen for den som gir opplysninger om andres forhold. Både hensynet til å oppklare alvorlig kriminalitet og prosessøkonomiske hensyn tilsier dette. Høyesterett uttaler:¹³⁰

”Disse hensyn gjør seg gjeldende med tyngde i NOKAS-saken. Kodeksen i miljøet gikk ut på ikke å gi opplysninger til politiet – særlig ikke om andres forhold. Det er en åpenbar belastning å bryte kodeksen. Samtidig kan det være av stor generell betydning nettopp i saker som NOKAS-saken at politiet får opplysninger. Det tilsier en betydelig strafferabatt for den som har gitt opplysninger av ikke uvesentlig betydning – og særlig for dem som ga opplysninger om hvem som skjøt og drepte Klungland.”

Høyesterett går så over til å behandle straffespørsmålet for hver enkelt:

¹²⁸ Rt.2007 s.1056

¹²⁹ Avsnitt 81-95

¹³⁰ Avsnitt 95

David Aleksander Toska:

Førstvoterende uttaler om hans forhold:¹³¹

”A ble pågrepet etter å ha vært på flukt i utlandet i lengre tid. Han erkjente da straffeskyld for grovt ran med døden til følge. Det må etter mitt syn tillegges vekt ved straffutmålingen. Særlig peker jeg på betydningen av at han som hovedmann for forbrytelsen, i en tidlig fase påtok seg ansvaret både for ranet og for dødsfølgen.

Politiet hadde imidlertid allerede skaffet tungtveiende bevis mot A, blant annet DNA fra en ørepropp han hadde mistet mens ranet pågikk. Tilståelsen hadde derfor begrenset prosessøkonomisk betydning. Men fordi den kom så tidlig i prosessen – fra ranets hovedmann – kan den ikke ha vært uvesentlig. A har vært lite villig til å gi opplysninger om hvor ransutbyttet har tatt veien. Også dette reduserer betydningen av tilståelsen.”

Høyesterett: Fengsel i 18 år (fellesstraff).

Kjell Alrich Schumann:

Schumann hadde under ranet som oppgave å stå vakt utenfor. Han var tungt bevæpnet med skytevåpen. Han brukte våpenet flere ganger og med den fatale følge at politiførstebetjent Klungland ble drept. For hans vedkommende legger retten til grunn:

”Da B forklarte seg under ankebehandlingen i lagmannsretten, erkjente han at han hadde medvirket til grovt ran, og at det var han som skjøt og drepte politiførstebetjent R. Selv om tilståelsen kom sent, må det etter mitt syn tillegges vekt at B på denne måten påtok seg ansvaret for Rs død. Erkjennelsen hadde også betydning for Rs pårørende. Derimot hadde den begrenset prosessøkonomisk verdi. To av de andre medtiltalte hadde på forhånd utpekt B som skytteren. Også tingretten hadde i sin dom antydnet at det var B som skjøt. Dette reduserer betydningen av B’s tilståelse.”¹³²

Høyesterett: Forvaring med en tidsramme på 16 år og minstetid på ti år.

¹³¹ Avsnitt 125-126

¹³² Avsnitt 147

Erling Mathias Havnå:

Siden tilståelsen først kom etter tingrettens behandling ble ikke denne tillagt særlig vekt.

Høyesterett fant imidlertid at:

”Større betydning har det at C støttet G etter at han hadde forklart at det var B som skjøt og drepte R. Som jeg kommer tilbake til, var G’s forklaring om dette av stor betydning både for oppklaringen av saken og ikke minst for Rs etterlatte. Støtten fra C bidro til å dempe den store belastningen det var for G å angi B som skytteren. Det bør gi seg utslag i straffen.”¹³³

Høyesterett: Fengsel i 16 år.

Lars Erik Andersen:

Også Andersen tilstod etter domfellelsen i tingretten, slik at tilståelsen ikke ble tillagt særlig vekt. Han var imidlertid den første som forklarte seg om hvem som skjøt og bidro således til Bs tilståelse om dette forholdet. Ved å gjøre dette brøt han kodeksen i miljøet om ikke å gi opplysninger om andre:

”Å bryte denne kodeks har medført en betydelig belastning for G. Forklaringen om hvem som skjøt, må etter mitt syn føre til et vesentlig fradrag i straffen.”¹³⁴

Høyesterett: Fengsel i ni år (fellesstraff).

Ridvan Halimi:

Se lagmannsrettens begrunnelse over under punkt 7.3. Tilståelsen ble ikke tillagt særlig vekt siden den kom så sent.

Høyesterett: Fengsel i 15 år.

¹³³ Avsnitt 167-168

¹³⁴ Førstvoterende i avsnitt 185

Dan Pettersen:

Retten legger til grunn at:

”I lagmannsretten tilsto I medvirkning til grovt ran, men forsøkte å tone ned sin medvirkning. Tilståelsen, som dermed kom sent og var forbeholden, kan ikke tillegges vekt ved utmålingen.”¹³⁵

Høyesterett: Fengsel i elleve år.

Johnny Thendrup:

Under ranet hadde han som oppgave å blokkere utkjørselen fra politihuset. I tillegg stod han vakt og han avfyrte også flere skudd mot politiet. Høyesterett viser til at:

”J tilsto sin rolle under ranet før saken kom opp for tingretten. Lagmannsretten legger til grunn at bevissituasjonen mot ham uavhengig av tilståelsen var meget sterk. Jeg vektlegger imidlertid at bevissituasjonen var en annen i tingretten, hvor bare A og J hadde tilstått sine roller. I tingrettens dom er det uttalt at ”J i ikke ubetydelig utstrekning har bidratt til å kaste lys over deler av hendelsesforløpet, og lettet oppklaringen av saken i en viss utstrekning”. Dette må gi et ikke ubetydelig utslag ved straffutmålingen.”¹³⁶

Høyesterett: Fengsel i 13 år.

William Pettersen:

På bakgrunn av det som er anført av lagmannsretten under punkt 7.3 over, ble ikke Pettersens erkjennelse tillagt noen betydning ved straffutmålingen.

Høyesterett: Fengsel i fire år.

Thomas Oscar Ingebrigtsen:

Han tilstod sin rolle i tiden mellom behandlingen i tingretten og lagmannsretten:

”Han er den eneste som har tilstått hele tiltalen mot seg, det vil si medvirkning til grovt ran begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Det må tillegges en viss vekt ved straffutmålingen.

¹³⁵ Avsnitt 227

¹³⁶ Avsnitt 235

I tillegg har L gitt opplysninger og klargjort en rekke forhold rundt ransforberedelsene og det som skjedde ransdagen. Lagmannsrettens flertall uttaler at "L's forklaringer har fått betydning i og med at den bevismessige side for en rekke av ranerne er påvirket og styrket av dette og det antas at dette har medvirket til flere av tilståelsene for lagmannsretten".

*L samarbeidet også med politiet under oppklaringen av NOKAS-saken. Dette har åpenbart vært av stor betydning. Det er ikke opplyst hva L nærmere har forklart, men Riksadvokaten har bekreftet at de opplysninger L har gitt, var viktige på den tiden de ble gitt. Han har også lagt ned samme påstand som L's forsvarer, nemlig at L idømmes straff av fengsel i fire år, hvorav tre år og seks måneder gjøres betinget med en prøvetid på to år.*¹³⁷

Høyesterett fant ikke grunn til å overprøve Riksadvokatens vurdering.

Høyesterett: Fengsel i fire år, hvorav tre år og seks måneder ble gjort betinget (fellesstraff).

7.5 Betydningen av dommene

Høyesterett gir gjennom denne dommen viktige signaler om flere forhold. Først og fremst vil den få betydning for senere saker om grov kriminalitet. Det forelå ingen sammenlignbar rettspraksis for denne saken, slik at Høyesterett nå har lagt listen for denne typen kriminalitet. Når det gjelder problemstillingen rundt strafferabatter gir dommen signaler av betydning både for de kriminelle, påtalemyndigheten og underrettene. Lars-Erik Andersen fikk på bakgrunn av sin tilståelse og sine opplysninger om hvem som skjøt en strafferabatt på ca.40 %. Dette viser at det lønner seg å samarbeide med politiet og bidra til sakens oppklaring.

Det er i dommene gitt liten eller ingen tilståelsesrabatt for tilståelsene om egne forhold. Det som har fått betydning ved straffutmålingen er forklaringer om andres forhold under ranet. Høyesterett legger således stor vekt på ulovfestede straffutmålingsprinsipper. Ut fra rettens bemerkninger kan det nesten tolkes som at forklaringene om de andres forhold har vært med som et moment i vurderingen rundt strl.§ 59 annet ledd, noe som er i samsvar med det som blir gjeldende rett etter straffeloven 2005 § 78 bokstav f når denne trer i kraft. Den nye bestemmelsen er således en kodifisering av ulovfestet praksis.

¹³⁷ Avsnitt 248-250

Høyesterett har for alle de domfelte fulgt Riksadvokatens størrelse på strafferabatten nesten fullt ut. Dette gir et viktig signal fordi det er politi og påtalemyndighet som best kan vurdere verdien en tilståelse har.

I dommen følger Høyesterett også Riksadvokatens straffepåstand mot Ingebrigtsen. Retten la Riksadvokatens vurdering til grunn uten å vite nærmere bakgrunnen for denne. Dette viser at retten også åpner for å legge til grunn avtaler om straffepåstand mellom siktede og påtalemyndigheten. NOKAS-saken er trolig første gang Høyesterett har godtatt en slik avtale uten å få vite bakgrunnen.

Dommen gir en klar oppfordring til kriminelle om å tilstå og å bidra til oppklaring av saker. Siden dommen har fått så stor publisitet er den med på å synliggjøre ordningen med tilståelsesrabatt.

8 Noen aktuelle problemstillinger

Gjennom media har det i den senere tid blitt økt fokusering på praktiseringen av tilståelsesrabatt. Dette bidrar til at ordningen blir bedre kjent, både blant kriminelle og blant folk flest.

Det har imidlertid også kommet frem at fornærmede og pårørende i flere tilfeller reagerer kraftig på at gjerningsmannen får tilståelsesrabatt.

En sak som nylig var til behandling i Lister tingrett (5.november 2008) omhandlet en dødsulykke på Rossfjord camping i Lyngdal. Tiltalte, en 21 år gammel mann, kjørte med 1,8 i promille samtidig som han snakket i mobiltelefon. I 123 kilometer i timen i 60-sonen mistet han kontrollen over bilen, braste ut av veien og inn i en campingvogn, hvor en kvinne og hennes to barn lå og sov. Kvinnen ble drept. Aktor la i saken ned påstand om fengsel i 3 år for uaktsomt drap under særdeles skjerpene omstendigheter. Tingretten dømte mannen til to og et halvt års fengsel. Enkemannen reagerer sterkt på dommen. Han uttaler blant annet i media:

”To og et halvt år for et liv? Det er en skandale. Jeg er svært langt nede nå. Jeg har fått beskjed om at dommen er streng ifølge norsk rettspraksis, men jeg tror ikke den er streng i forhold til hva folk faktisk mener.”¹³⁸

”Strafferammen for uaktsomt drap ved hjelp av bil er fengsel i seks år. Glenn Øgreid kan ikke se at den tiltalte 21-åringen bør innrømmes noen som helst rabatt. –Ellers må det være noe helt galt med straffenivået her i landet, sa enkemannen da rettssaken ble avsluttet i Lister Tingrett i Farsund torsdag.”¹³⁹

At pårørende på denne måten finner ordningen med tilståelsesrabatt støtende bryter med hensikten bak regelen. Det er viktig at praktiseringen ikke fører til at straffene blir redusert så mye at det strider med den alminnelige rettsoppfatning i samfunnet.

En måte å unngå at det oppstår slike situasjoner, er hvis fornærmede/pårørende blir informert på forhånd i de tilfeller hvor det er aktuelt med tilståelsesrabatt. Riksadvokaten foreslår at slik informasjon skal omfatte:¹⁴⁰

¹³⁸ Artikkel fra tv2 nettavisen: <http://pub.tv2.no/nettavisen/innenriks/article2386682.ece>. Se også

¹³⁹ Artikkel i Aftenbladet: <http://www.aftenbladet.no/lokalt/942805/>

¹⁴⁰ Rundskriv nr.3/2007 side 11

- Informasjon om at uforbeholden tilståelse skal tas i betraktning ved straffutmålingen og gir rabatt, jf. straffeloven § 59.
- De hovedhensyn ordningen bygger på
- Hvilke hovedmomenter som vektlegges ved vurderingen av hvor stor rabatt som gis.

Formålet med å gi denne informasjonen er at den kan bidra til å forklare hvorfor gjerningspersonen i en del tilfeller får mildere straff. Det kan også være hensiktsmessig å informere om hvilken straffepåstand påtalemyndigheten vil foreslå for retten når det foreligger uforbeholden tilståelse. Dersom hensynet til fornærmede er et moment ved vurderingen av om rabatt skal gis eller hvor stor den bør være, er det viktig at det søkes klarlagt gjennom avhør av fornærmede hvilken betydning tilståelsen har/har hatt for vedkommende i dennes situasjon.

På den annen side må slike reaksjoner som i saken over sees i sammenheng med den situasjon vedkommende befinner seg i for øyeblikket. Der og da vil gjerne det meste synes meningsløst. Men som Matningsdal viser til:¹⁴¹

”Domstolene er sannsynligvis i bedre pakt med folkemeningen enn mange av de folkevalgte. Jeg sikter da til at det synes å være en grunnleggende forskjell mellom folks oppfatning om riktig straffenivå når de ser saker omtalt i avisene, og når de som meddommere konfronteres med den enkelte sak og den enkelte tiltalte.”

En problemstilling i andre enden kommer opp for Oslo tingrett 9. desember 2008. Prinsippet om tilståelsesrabatt blir da satt på spissen i en av Norges mest groteske drapssaker.

En tiltalt krever her å slippe flere år i fengsel ganske enkelt fordi han har tilstått grusomhetene.¹⁴²

Her reises det flere prinsipielle spørsmål rundt ordningen. For det første om folks rettsfølelse krenkes hvis tiltalte får straffen sterkt redusert bare ved å tilstå. Og videre om straffereduksjonen vil bli på over 30 prosent, som Riksadvokaten har lagt til grunn at en klar tilståelse kan medføre.

¹⁴¹ Lov og Rett nr.6 2004 side 338

¹⁴² Artikkel i Dagsavisen (<http://www.dagsavisen.no/innenriks/article377891.ece>)

Det blir interessant å se hva Oslo tingrett konkluderer med når dom i saken faller.

Straffeloven 2005 § 78 bokstav f vil videreføre regelen i straffeloven 1902 § 59 annet ledd, i tillegg til at den også lovfester straffutmålingsprinsippet om å legge vekt på forklaringer som bidrar til å oppklare andre lovbrudd. Det blir spennende å se om det blir en utvikling i rettspraksis når den nye straffeloven trer i kraft, og i så fall i hvilken retning denne utviklingen vil gå.

9 Kildehenvisninger

9.1 Lovregister

Lover:

1902 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) av 22. mai 1902 nr.10

§ 27

§ 48b

§ 50

§ 55

§ 56

§ 57

§ 58

§ 59 annet ledd

§ 61

§ 100

1981 Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) av 22. mai 1981 nr.25

§ 40 annet ledd nytt tredje punktum

§ 90

§ 230

§ 248

2005 Lov om straff (straffeloven) av 20. mai 2005 nr.28

§ 78 bokstav f (tidligere § 77)

§80 bokstav a nr.2

9.2 Domsregister

Avgjørelser fra Høyesterett:

Rt.1962 s.157

Rt.1962 s.743

Rt.1973 s.921

Rt.1975 s.1109

Rt.1979 s.1033

Rt.1980 s.48

Rt.1982 s.808

Rt.1983 s.115

Rt.1986 s.145

Rt.1990 s.801

Rt.1990 s.1339

Rt.1992 s.1466

Rt.1994 s.73

Rt.1995 s.238

Rt.1995 s.242

Rt.1995 s.926

Rt.1995 s.1975

Rt.1998 s.2001

Rt.1999 s.1012

Rt.1999 s.1895

Rt.2000 s.3

Rt.2000 s.31

Rt.2001 s.1354

Rt.2001 s.1674

Rt.2002 s.4

Rt.2002 s.993

Rt.2002 s.1350

Rt.2002 s.1383

Rt.2002 s.1591

Rt.2003 s.118

Rt.2003 s.453

Rt.2003 s.841

Rt.2004 s.492

Rt.2004 s.755
Rt.2004 s.759
Rt.2004 s.772
Rt.2004 s.1066
Rt.2004 s.1287
Rt.2004 s.1324
Rt.2004 s.1354
Rt.2004 s.1355
Rt.2004 s.1491
Rt.2004 s.1974
Rt.2005 s.314
Rt.2005 s.343
Rt.2005 s.478
Rt.2005 s.544
Rt.2005 s.559
Rt.2005 s.564
Rt.2005 s.593
Rt.2005 s.663
Rt.2005 s.1235
Rt.2005 s.1274
Rt.2005 s.1453
Rt.2005 s.1707
Rt.2006 s.40
Rt.2006 s.46
Rt.2006 s.174
Rt.2006 s.480
Rt.2006 s.641
Rt.2006 s.669
Rt.2006 s.713
Rt.2006 s.809
Rt.2006 s.1096
Rt.2006 s.1118
Rt.2006 s.1462
Rt.2007 s.28
Rt.2007 s.330
Rt.2007 s.451
Rt.2007 s.504

Rt.2007 s.616

Rt.2007 s.1025

Rt.2007 s.1056

Rt.2007 s.1465

Rt.2007 s.1677

Upubliserte dommer:

Avgjørelser fra lagmannsrettene:

LA-2004-101309 [Lovdata online] Agder lagmannsrett

LB-2008-50658 [Lovdata online] Borgarting lagmannsrett

LB-2008-51646 [Lovdata online] Borgarting lagmannsrett

LB-2008-87886 [Lovdata online] Borgarting lagmannsrett

LB-2008-87954 [Lovdata online] Borgarting lagmannsrett

LB-2008-94084 [Lovdata online] Borgarting lagmannsrett

LF-2008-50291 [Lovdata online] Frostating lagmannsrett

LF-2008-68239 [Lovdata online] Frostating lagmannsrett

LG-2006-64391 [Lovdata online] Gulating lagmannsrett

LH-2008-53920 [Lovdata online] Hålogaland lagmannsrett

LH-2008-79694 [Lovdata online] Hålogaland lagmannsrett

Avgjørelser fra tingrettene:

TSTVG-2004-100223 [Lovdata online] Stavanger tingrett – dom. 2006-03-10

9.3 Forarbeider

Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektsfengsling mv.)

Ot.prp. nr.8 (2007-2008) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr.28 mv.
(skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)

Ot.prp. nr.90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven)

Innst. O. nr.45 (2000-2001) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektsfengsling m. v.)

Innst. O. nr.72 (2004-2005) Innstilling fra justiskomiteen om lov om straff (straffeloven)

9.4 Litteraturliste

9.3.1 JURIDISK LITTERATUR

Andenæs, Johs.: Norsk straffeprosess, Bind I, Universitetsforlaget 2003

Bjerke, Hans Kristian og Erik Keiserud: Straffeprosessloven, Kommentartutgave, Bind II, 3.utg.

Hov, Jo: Rettergang I, Sivil- og straffeprosess, 1999

Hov, Jo: Rettergang II, Straffeprosess, 1999

Matningsdal, Magnus: Rettsteori og rettsliv, Festskrift til Carsten Smith 2002

Mæland, Henry John: Innføring i alminnelig strafferett 3.utgave 2004

9.3.2 ARTIKLER OG PUBLIKASJONER

Andenæs, Johs.: Lov og Rett 1963 s.85-90

Andersen, Kjell V.: Lov og Rett 1983 s.227-248

Kjelby, Gert Johan: Kritisk Juss nr.4 1996 s.227-256

Matningsdal, Magnus: Jussens venner hefte 5/2007

Matningsdal, Magnus: Lov og Rett nr.6 2004 s.322-339

Skaflem, Ingolf: Lov og Rett 1992 s.309-310

Riksadvokatens publikasjoner nr.2/2007, Strafferabatt ved tilståelse

Rundskriv fra Riksadvokaten RA 03-528, Rundskriv nr. 3/2007

Prosjekt hurtigere straffesaksbehandling – sluttrapport fra arbeidsgruppe I

Høringsuttalelse fra Høyesterett 4 des.2006, Høring- hurtigere behandling av straffesaker

Mer synlig tilståelsesrabatt, artikkel i domstolsmagasinet Rett på sak 4/2006

Domstoladministrasjonen april 2004 – Tilståelsesrabatt – En undersøkelse om domstolenes bruk av strafferabatt ved tilståelser.

Domstoladministrasjonen februar 2007 – En oppfølgende undersøkelse om domstolenes bruk av strafferabatt ved tilståelser basert på undersøkelse i 2004.

9.3.3 Elektroniske dokumenter:

Rettigheter og plikter ved pågrepelse (papirutgave etter forespørsel til Bergen Politikammer)
(<http://www.politi.no/Tjenester/Anmeldelse>)

Overfalt og voldtok kvinne- artikkel publisert i Rogalands Avis
(<http://www.rogalandsavis.no/nyheter/article3327362.ece>)

Lagmannsretten forkastet anken – artikkel publisert i Aftenbladet
(<http://www.aftenbladet.no/lokalt/article646175.ece>)

To og et halvt år for dødsstrasj – artikkel publisert på tv2 nettavisen
(<http://pub.tv2.no/nettavisen/innenriks/article2386682.ece>)

Hørte en kraftig motordur etterfulgt av flere smell – artikkel publisert på Aftenbladet.no
(<http://www.aftenbladet.no/lokalt/942805/>)

Tilstår grotesk drap, krever lavere straff – artikkel publisert på Dagsavisen.no
(<http://www.dagsavisen.no/innenriks/article377891.ece>)

10 Lister over tabeller, figurer m v

Figur 12. Figuren viser andelen av straffesaker hvor det er synliggjort at det er gitt tilståelsesrabatt for 2004 og 2006.

Tallene er hentet fra Domstoladministrasjonen februar 2007 – En oppfølgende undersøkelse om domstolenes bruk av strafferabatt ved tilståelser basert på undersøkelse i 2004.

Figur 13. Figuren viser andelen av tilståelsessaker og om det er gitt synlig rabatt.

Tallene er hentet fra Domstoladministrasjonen februar 2007 – En oppfølgende undersøkelse om domstolenes bruk av strafferabatt ved tilståelser basert på undersøkelse i 2004.

